

Юлія Рібун

ШИРШАЄ КОЛО ДРУЗІВ
Рівні права, рівні можливості,
кроки до успіху

Навчальне видання

Книга для читання дітьми

Київ
ТОВ «Поліпринт»
2021

РУКА ДОПОМОГИ

*Н*ривіт, друже! Я не знаю, хлопчик ти чи дівчинка, скільки тобі років, де ти живеш, але впевнена, що, навчаючись у школі, гімназії чи ліцеї, любиш дізнаватися про щось цікаве та нове. Так само, як на лузі росте безліч різнобарвних квітів, так і в школі навчається дуже багато дітей. І всі вони різні. І не тільки тому, що серед них є чорняві, біляві чи руді, повненькі та худенькі, хлопчики й дівчатка, спокійні та серйозні чи рухливі веселуни.

Можна помітити, що серед розмаїття дітей є такі, котрі дещо вирізняються, адже мають своєрідність здоров'я, а тому особливі освітні потреби. Саме про таких дітей тобі варто знати, щоб навчитися розуміти їх, підтримувати та за потреби надавати їм посильну допомогу. Такі діти по-різному (швидко чи повільно) включаються в роботу, не однаково запам'ятовують, сприймають та розуміють те, що вчитель пояснює на уроці. У них свій індивідуальний стиль у вмінні думати та говорити, свої особливості уваги, сприймання, пам'яті, уяви. Вони різняться розумовим розвитком і здібностями, характером, стійкістю інтересів, смаків, мотивами навчання, властивостями темпераменту. У них не однакове ставлення до успіхів і невдач, до навчання загалом і вивчення окремих предметів, до товаришів і вчителів. А також у них різний статус у колективі ровесників через свій життєвий досвід. Часто таких учнів характеризує невпевненість, пасивність, схильність до самоізоляції, недовіра до оточення, апатія, дратівливість, збудливість, агресивність. Тому неважко зрозуміти, чому, незважаючи на загальне для всіх школярів прагнення досягти успіхів у навчанні, не завжди виходить так, як хотілось би, адже в одних дітей наявні особливості, що їм допомагають, а в інших – такі, що заважають.

Що ж це за особливості? Насамперед навички *самоорганізованості* та *відчуття відповідальності*, адже без них неможливе не тільки навчання, а й життя загалом. Дивовижно, як маленьке курча, тільки-но вилупившись із яйця, вже бігає, саме собі шукає поживу. Чи лошатко або телятко вже на другий день після свого народження стає на ніжки та брикає. А ось дитина впродовж багатьох років потребує турботи й піклування батьків, поки навчиться самостійності.

◇ Як ти вважаєш: ти достатньо самостійний(-а) для свого віку? Чи ти сам(-а) збираєшся до школи, складаєш портфель? Чи завжди підтримуєш належний порядок на своєму робочому місці? Чи вмієш ти розраховувати час? Ти сам(-а) робиш уроки чи потребуєш постійного контролю з боку дорослих?

Щойно народившись, немовля є дуже немичним і тільки в міру зростання набуває все нових і нових сил. Щоб бути сильним, спритним і витривалим, потрібно берегти своє здоров'я, загартовувати організм, виконувати фізичні вправи. Саме це сприятиме твоєму *фізичному розвитку*.

◇ Чи робиш ти щоранку гімнастику? Чи відвідуєш спортивні секції? Який вид спорту тобі до вподоби?

До трьох років обсяг мозку дитини складає вже понад 80 % від мозку дорослої людини, тому ще з дошкільного віку в малечі формується *вміння думати та навчатися*, що має неоціненне значення і в школі. Щоб розвивати свій мозок, слід не тільки робити уроки та багато читати, доцільно розгадувати кросворди та ребуси, розв'язувати логічні задачі. Звертай увагу не на докладені зусилля, а на результат. А чи вмієш ти вчитись?

Тобі, звичайно, відомо, що думка тісно пов'язана зі словом. Що багатша думка, то багатша мова. Звертай увагу на те, як засмічують мову перекручені, неправильно вимовлені звуки, прочитані чи написані, кількаразово повторювані або

зайві слова. Не вживай грубих слів, розмовляй доброзичливо й привітно. Давай любити рідну мову, бачити її багатство та красу, вчитися підтримувати її правильність, чистоту, виразність і чіткість.

Пам'ятай: дуже важливо не тільки правильно і чітко *розмовляти*, а й грамотно *писати* та *читати* українською мовою. Розвиток мовлення починається зі *слухання*. Від уміння слухати й розуміти мову залежить здібність до її опанування. Слухати – це не те саме, що чути. Слухати – це відчувати важливі звуки, інтонацію, настрій, наголос, силу, всю мелодію мови, її контрасти і значення, тлумачення та відповіді на всю різноманітність людського довкілля. Не пропускай повз вуха пояснення вчителя, пам'ятай про важливість збереження слуху. Не слухай гучної музики через навушники, не кричи іншим на вухо. Скажи, які звуки ти чуєш щодня (у школі, на вулиці, вдома). Пригадай і розкажи, які незвичні звуки чули твої вуха.

Якщо вуха – це контролери мовлення, то очі – спостерігачі, які допомагають пізнавати світ навколо та реагувати на нього, розрізняти світло й темряву, визначати колір, розмір, форму, відстань. Уміння *бачити* – неоціненне. Очі дивляться, придивляються, радіють, милуються, дивуються, захоплюються, сумують. Ти заплющуєш, розплющуєш очі, ними моргаєш, підморгуєш, плачеш. По очах видно, коли тобі сумно або весело. Усміхнись очима. Очі, ніби ліхтарики, освітлюють обличчя доброї людини. У них світиться добро.

Добро потрібне людині як повітря. Усе, що є кращого в нашому житті, осяяне добром. Без добра життя стає бідним, нікому не потрібним. Тож давайте вчитися добра!

Ти мрієш бути сміливим і мужнім (лагідною та ніжною)? А чи хотів би (хотіла б) ти бути добрим(-ою)? Просто бути доброю людиною? Щодня тобі доводиться вибирати, як діяти, як ставитися до товаришів, дорослих, знайомих і незнайомих людей. Недарма в народі кажуть: «Без добрих справ немає доброго імені», «Добрі справи красять людину», «Слово ранить, слово лікує», «Від теплого словечка і лід

тане», «Чого собі не хочеш, того й іншому не бажай». Як ти розумієш ці вислови? Поясни. Пригадай хороші добрі слова, вчинки, дії, які можуть підняти настрій. Які вчинки можна назвати недобрими і як їх уникнути?

У школі, на вулиці, в магазині, на відпочинку чи будь-де ти можеш зустріти дітей з особливими освітніми потребами, що потребують твоєї допомоги. Як ти можеш це зробити? Поміркуймо разом.

◆ Не дозволяй ображати, бити, обзивати. Захищай, давай відсіч кривдникам.

◆ Намагайся зрозуміти, співчувай, але не жалій. Уникай надмірної турботи.

◆ Якщо хочеш чогось навчити, повтори дію чи нове поняття кілька разів.

◆ Спілкуючись, проявляй приязнь і доброзичливість. Спонукай до комунікації, допоможи повірити у свої сили. Посмішка, кивок, поплескування по спині на знак підтримки, погладжування по руці – твої помічники у спілкуванні.

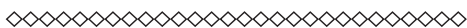
◆ Тактовно вказуй на помилки в усному та писемному мовленні.

◆ Якщо хочеш бути розумним, навчися розумно запитувати, уважно слухати, спокійно відповідати, закінчуй говорити, коли нічого сказати.

◆ Допомагай приймати, адекватно оцінювати себе та свої можливості, долати страхи, агресивність, упереджене ставлення до оточення.

Усі діти різні, зі своїми особливостями та здібностями. Водночас саме рівні права та рівні можливості дадуть змогу щоразу робити спільні кроки до успіху. І нехай ширшає коло друзів!

РОЗУМІЙКО

Меплого весняного дня вчитель Ігор Семенович вирішив провести екскурсію вихідного дня і повів другокласників до парку. В парку вільно дихалось, учні відчували запахи весни, хвої, зéлені та вологої землі. Діти слухали й розрізняли спів пташок, побачили на дереві білочку, що перестрибувала з гілки на гілку, гладили кору дерев і впізнавали за кроною їх породи. У затишному куточку парку вони несподівано побачили мурашник, який дуже зацікавив їх. Такий сірий і великий, з безліччю ходів, по яких снували невтомні трудівниці-мурашки. Не всі школярі бачили справжній мурашник у природі, а тому оточили його тісним колом.

– Ого, великий який! – захоплено вигукнув Івась.

– Скільки в ньому мурах живе? Напевно, безліч! – додала Світланка.

– Поглянь, яка маленька мурашка, а яку велику травинку тягне! Набагато більшу за себе! Ой, як цікаво! – дивувався Юрко...

◇ Як ти думаєш, що в природі відбувається раніше: роз-
◇ цвітають рослини чи з'являються комахи? Чому?

Петрик побачив, що Васько та Степанко стоять осторонь, тицяють у щось пальцем і сміються. Вони почули окрик Петрика, котрий кликав їх до мурашника, і самі стали призивно махати йому руками.

Ігор Семенович подумав, що хлопці знайшли щось цікаве, і пішов у їхній бік. Поступово його кроки стали більш уповільненими, адже він побачив, що недалеко від його учнів стоїть розгублена бабуся, тримаючи за руку незвичного хлопчика. Учитель встиг помітити, що у дитини було пласке обличчя з маленьким, трохи приплюснутим носом, вузькими очними щілинами, товстою шкірою повік, високим розташуванням брів, із великим неповоротким язиком, який ледь вмішався в роті чи висувався з нього. Голова з дещо пласким на потилиці черепом трималась на короткій широкій шиї, і верхні, і нижні кінцівки були короткими. Хлопчик був школярем, але розмовляв нерозбірливо та постійно дивакувато усміхався.

Ігор Семенович дуже розсердився на поведінку Васька та Степанка, які передражнювали хлопчика і сміялися з нього, почав їх соромити, а потім попросив вибачитись. Тим часом, щоб дізнатися, що трапилось, до вчителя підійшло ще кілька учнів. Вони з осудом дивились на своїх однокласників.

Наступного дня на першому уроці Ігор Семенович поклав перед собою на стіл два яблука та запитав клас, який із цих плодів краший. Проте яблука були одного сорту та однаковісінькими – і за кольором, і за розміром. Тоді вчитель узяв одне з яблук і сказав, що воно йому не подобається, та запропонував кожному придумати, що з яблуком не так, кидаючи його на підлогу. Учні були здивовані, але виконали прохання. Нарешті яблуко повернулось до вчительського столу. Ігор Семенович знов поклав два яблука поруч і запитав, чи змінилося зовні яблуко, яке кидав кожен з учнів. Потім розрізав обидва плоди ножиком навпіл, запропонував порівняти й запитав, чи помітні зміни всередині яблука з досліду. Кожному з учнів ці зміни були помітними. Тоді

вчитель пояснив, що так само відбувається з людьми, яких ми самі ображаємо, обзиваємо, штовхаємо, принижуємо. Зовні це не так помітно, а от всередині у людини залишаються травми, іноді на все життя.

Ігор Семенович пригадав зустріч із дивним хлопчиком у парку. Він розповів, що, внаслідок обмежених можливостей здоров'я таким дітям важко думати, усвідомлювати почуте, розуміти звернене до них мовлення. Навчаються вони за спеціальними підручниками.

Незважаючи на наявні у таких дітей труднощі, деякі з них стають відомими людьми. Наприклад, у США художники Реймонд Ху та Майкл Джургю Джонсон надзвичайно красиво малюють тушшю та аквареллю на рисовому папері, у Шотландії відомою є актриса, спортсменка та адвокат Паула Саж, в Австралії – модель Меделін Стюарт, в Україні – Софія Санчес, зірка інстаграму, яка підтримує цих особливих дітей у всьому світі.

Цікаво знати, що діти з такими особливостями можуть здобути вищу освіту. Наприклад, іспанський актор Пабло Пінеда, бакалавр мистецтв, викладач педагогічної психології, котрий отримав міжнародну кінонагороду; американський актор і музикант Джозеф Христовер Бьорк, який став відомим завдяки своїй ролі у стрічці «Життя триває»; Богдан Кравчук, який навчався у Волинському національному університеті імені Лесі Українки та отримав диплом бакалавра історії...

Учитель намагався своєю розповіддю достукатися до серця кожного з дітей, що сиділи перед ним і не зводили з нього очей. Ігор Семенович говорив:

– Недоречно злитися, обмежувати чи уникати спілкування тільки тому, що дитина має певні труднощі. Будьте добрими і терплячими. Уявіть, що перед вами не ровесник, а малюк, який ще мало що розуміє.

◇ Як ти можеш допомогти дітям, яким важко думати?

◆ Використовуй у своєму мовленні тільки короткі фрази, уникаючи складних і маловживаних слів;

◆ говори повільно, дивлячись в очі співрозмовнику;

◆ якщо хочеш щось пояснити, повтори кілька разів;

◆ щоб допомогти іншому зрозуміти суть речей, зроби разом із ним практичні досліди – наприклад, утворення відтінків шляхом поєднання фарб різних кольорів, перетворення льоду на воду, а води – на пару тощо.

Учні багато чого переосмислили, задумались над тим, що їм розповів учитель.

Через кілька днів, гуляючи в парку, Настя, Юрко та Артем несподівано побачили бабусю з тим самим дивним хлопчиком. Тепер діти не цурались його, а підійшли, привітались, познайомилися з Борисом (так звали хлопчика) й запросили його подивитися на мурашник.

Борис несміливо підійшов до незнайомої купи конусної форми.

– Ти бачиш, який мурашник великий? Його побудували ось ці маленькі комахи! – мовив Юрко. – Багато їх тут!

– Ти знаєш, які дужі мурахи? – спитав Артем. – Он яку білу подушечку тягне!

– Це не подушка, а яєчко! – сказала Настя. – Мурашки рухаються стежками. Мурашка-розвідник, знайшовши здобич, повертається додому. І повідомляє про це інших. На шляху вона залишає пахучий слід, тому знайти здобич буде дуже легко. Вони йдуть по мурашиній стежці.

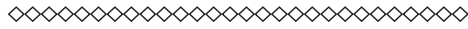
Борис уважно слухав розповідь, а бабуся дивувалась, як багато всього діти знають про цих цікавих комах.

– Це нам Ігор Семенович розповідав! Він у нас усе знає! – вигукнув Артем.

Діти розгледіли, що Борис добрий і симпатичний. Вони стали приходити частіше до парку саме в той час, коли там гуляв Борис, запрошували його до ігор, навчали всього, що знали самі.

Юлія Рібцун

НЕПОСПІШАЙКО

Сьогодні понеділок. У класі після вихідних на перерві було весело та гамірно. Діти навіть не помітили, як на порозі з'явилися троє. Дівчинка тримала за руку хлопчика. Біля них стояла огрядна жіночка та роззиралася навколо.

До неочікуваних відвідувачів поспішила Світлана Іллівна. Вчителька запитала, чим може допомогти, і з розповіді мами зрозуміла, що ці двоє дітей, братик і сестричка, відтепер навчатимуться в їхньому класі. Вони часто хворіють, а тому мало відвідують школу та дещо відстають у навчанні. Коли Карина та Ромчик (так звали цих дітей) зняли верхній одяг, учителька була вражена, якими мініатюрними є ці школярі.

– Ой, погляньте, це ніби Хлопчик-мізинчик і дівчинка Дюймовочка! – захоплено вигукнула Оленка.

Світлана Іллівна кілька днів спостерігала за Кариною та Ромчиком. Братик і сестричка весь час трималися разом. Діти виглядали й поводитися як значно менші за віком порівняно з іншими. Вони не знали, як спілкуватись з дорослими, не були привчені до виконання правил. Посеред уроку Карина могла дістати з рюкзака своїх лялечок і бавитись із ними, а Романко – з апетитом їсти бутерброд. На перший

погляд боязкі, невпевнені та несміливі діти поводитись егоїстично й вимагали до себе підвищеної уваги. Коли її не отримували, починали кричати чи плакати, адже звикли, що вдома задовольняють будь-які їхні забаганки.

Одного разу під час уроку Ромчик дістав з кишені татову запальничку і, не знаючи, що гра з такою незвичною «іграшкою» може бути небезпечною, почав трусити нею та випадково натиснув на кнопку. Коли мигнув вогник, хлопчик злякався і кинув запальничку на підлогу...

У навчанні Карина та Ромчик теж не вирізнялися ретельністю та успішністю. Незважаючи на всі старання Світлани Іллівни, на уроках їм було нецікаво. Вони були млявими й весь час здавалися сонними. Усі завдання Карина та Ромчик виконували надто повільно, часто відволікались і за перших ознак втоми відмовлялися щось робити.

Однокласники, побачивши, що брат із сестричкою фізично слабкі, швидко втомлюються, не досить кмітливі та постійно порушують правила гри, перестали запрошувати їх до спільних ігор.

Світлана Іллівна сказала учням, що не варто відгороджуватись від Карини та Ромчика, а навпаки – слід допомагати їм дорослішати та взаємодіяти в колективі. Вчителька порекомендувала дотримуватися таких правил:

- ◆ не залишай у біді та водночас не проявляй надмірного піклування – нехай брат із сестричкою відчують себе потрібними й самостійними;

- ◆ привчай їх оцінювати свою поведінку. Пояснюй, що можна, а чого не слід робити і чому;

- ◆ запитуй, у які ігри хотілось би пограти Ромчику чи / та Карині;

- ◆ якщо у братика чи сестрички не виходить виконати завдання, не роби його замість них, просто підказуй, спрямовуй, став навідні запитання;

- ◆ навчи орієнтуватись за годинником. Поясни, наскільки цінним є час і скільки всього можна встигнути навіть за його короткий проміжок;

◆ більше грай з ними в ігри з правилами. Пояснюй, що програти – це не погано і не образливо. Гра – це тільки гра.

Світлана Іллівна стала давати братику та сестричці трудові доручення. Карина та Ромчик, виконуючи їх, уперше відчували, як це – бути самостійними та відповідальними.

Діти поступово почали більш активно спілкуватися з однокласниками, розповідати про свої мрії та інтереси. Ровесники були здивовані, побачивши, як Ромчик, говорячи про собак, неначе оживав, ставав веселим. У його очах ніби запалювались вогники, коли він починав фантазувати, що було б, якби в нього був песик...

Навесні у братика та сестрички був день народження, і однокласники, заздалегідь порадившись із вчителькою, подарували їм цуценя. Діти відразу ніби подорослішали: вони почали стежити за розпорядком дня. Повертаючись з уроків, Карина та Ромчик розповідали песику Ріккі все, чого навчились у школі. Старанно виконували домашні завдання, вчасно вигулювали цуценя, не забували насипати в мисочки корм, наливати свіжої води. Братик із сестричкою вчили Ріккі виконувати різні команди. Песик дуже полюбив своїх господарів і слухався їх у всьому.

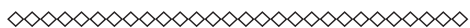
Учителька та однокласники побачили, наскільки Карина та Ромчик змінились на краще. Вони стали більш відповідальними, старанними, працелюбними, зрозуміли, як зручніше та ефективніше виконувати домашні завдання. Братик і сестричка почали робити так: складні предмети чергували з легшими, письмові – з усними вправами.

◆ А ти вмієш організовувати виконання домашніх завдань? Чи правильно розраховуєш час на роботу?

Завдяки організованості, виникненню бажання читати та більше знати у Карини й Ромчика покращилися взаємини з ровесниками. Братик і сестричка тепер знайшли собі друзів та із задоволенням спілкувалися з ними.

Юлія Рібцун

РОЗДИВЛЯЙКА

*В*певнено по землі крокує весна. Вже потроху відцвітають морелі. З них, ніби сніжинки, летять білі пелюстки. Христинка і Софійка не поспішаючи йдуть до школи, милуються морелевим цвітом, зелененькою травичкою, яскравим лагідним сонечком.

◇ А що цікавого ти сьогодні побачив(-ла), ідучи (до) зі школи?

Спостережлива людина завжди бачить більше, ніж інші. Христинка і Софійка спостережливі.

◇ А чи ти спостережливий(-а)?

Поглянь, як сяють оченята дівчаток від захвату, цієї неповторної весняної краси! Ось наскільки важливий зір, адже очима ми не просто дивимося, а й бачимо, спостерігаємо, усе помічаємо, розрізняємо колір предметів, їх розмір, відстань між ними, можемо бачити написане.

Розпочався перший урок – урок української мови. Христинка і Софійка сидять за однією партою та старанно пишуть. У Софійки поганий зір, тож дівчинка носить окуляри. Їй важко чітко сприймати обриси предметів, орієнтуватися у просторі. Іноді здається, що Софійка дивиться вбік, але насправді вона бачить того, хто стоїть перед нею. Дівчинці

важко довгий час писати, читати чи малювати – вона швидко втомлюється і тоді стає дратівливою.

Коли Софійка вперше зайшла в окулярах до класу, Антон став насміхатися з неї та дратувати. Але Христинка не дала ображати Софійку. Вчителька похвалила Христинку і присоромила Антона. Олена Семенівна запропонувала дітям заплюшити очі та мить побути у повній темряві.

Окреме завдання вчителька дала Антону. Він мав заплюшити очі та пройти по класу не підглядаючи, принести й покласти їй на стіл підручник з української мови, а потім повернутися і сісти на своє місце. Олена Семенівна сказала Антону: «Правда ж, тобі було непросто, хоч ти ходиш по класу щодня і знаєш, де що розмішене?». Антон опустив голову й попросив пробачення у Софійки.

Олена Семенівна розповіла, що є діти, які погано бачать і тому носять окуляри, а є такі, які не бачать узагалі. Як же вони навчаються? Як пишуть і читають, якщо не бачать літер? Для таких людей створено спеціальний шрифт, яким друкують книжки, – шрифт Брайля. Кожна літера в ньому об'ємна, адже складається з певної кількості випуклих крапочок, розмішених у певній послідовності.

Діти, торкаючись пальчиками крапочок, упізнають літери і читають. Малюнки у книжках для людей, які не можуть бачити, теж роблять з об'ємним випуклим контуром, щоб можна було за допомогою дотику впізнавати предмет.

Олена Семенівна запропонувала дітям узяти по аркушу паперу, сильно натискаючи кульковою ручкою, написати друковані літери (А, Ш, Ж, Х, Ф, Д, О, М, Н, П, Й, Т) на відстані одна від одної. Далі перевернути аркуш і з заплюшеними очима спробувати, тільки торкаючись пальцями, впізнати букви на дотик.

◇ Чи всі букви ти зміг (змогла) впізнати?

На щастя, більшість дітей із порушеннями зору можуть бачити. Тільки їм потрібні окуляри з товстими скельцями, як і Софійці.

◇ А у твоїй сім'ї є ті, хто носить окуляри? Чи ти за потреби носиш сонцезахисні окуляри?

Софійка та Христинка – нерозлучні подруги. Після школи дівчатка часто роблять уроки разом. Христинка допомагає Софійці у навчанні. Дівчатка старанно виводять букви. Щоб краще бачити, Софійка низько схиляється над зошитом. У Христинки постава правильна, а Софійка сутула. Подружки люблять грати в різні ігри, зокрема й комп'ютерні, і тоді Софійка також нахиляється надто близько до екрана планшета.

◇ Яких правил не виконує Софійка?

Разом дівчатка люблять загадувати одна одній загадки та із заплюшеними очима впізнавати предмети на дотик, за звуком чи запахом, а овочі та фрукти – на смак, знаходити відмінності на схожих картинках, виконувати зорові вправи.

Христинка намагається в усьому підтримувати Софійку та завжди приходить їй на допомогу.

Так само й ти можеш допомагати дітям, які погано бачать:

- ◆ підійди і запропонуй перевести, наприклад, через дорогу або щось купити в магазині;

- ◆ попереджуй про перешкоди на шляху (поріг, сходинок);

- ◆ коли в дитини щось випало з рук і впало на підлогу, підніми і дай у руки. За потреби допоможи спрямувати руки, щоб краще утримати предмет;

- ◆ зупиняй шум у класі;

- ◆ наближаючись, називай себе;

- ◆ допомагай розглядати предмети, використовуючи лупу та дотик;

- ◆ допомагай вирізати ножицями, наведи фломастером лінії розрізу;

- ◆ спонукай до спілкування, до відчуття задоволення від вільного руху в просторі;

- ◆ проговорюй написане на дошці;

- ◆ якщо ти хочеш щось написати чи намалювати таким дітям, використай великий аркуш і такі ручки (олівці, фломастери), сліди від яких гарно видно на папері. Використовуй букви великого розміру;

- ◆ свої прохання чи розповідь, з метою кращого пояснення, супроводжуй рухами рук та кількаразовими повтореннями;

- ◆ не роби таких помилок, які робить Софійка, пам'ятай, що очі мають бути від поверхні столу на відстані зігнутої в лікті руки.

Лікар рекомендував Софійці використовувати пальмінг – спеціальну техніку для зняття м'язового напруження очей.

Для пальмінгу потрібно зручно сісти, поставивши лікті на стіл. Чисто вимиті долоні швидко потерти одна об одну до утворення відчуття тепла. Центри обох долонь розмістити навпроти центрів очних яблук, а мізинці поєднати на переніссі, ніби місток окулярів. Долоні мають щільно закривати очі. Тоді приємне тепло проникатиме з долонь дедалі глибше. Для ще більшого розслаблення можна пригадати якусь радісну приємну подію життя.

◇ Приєднуйся до дівчаток. Спробуй зробити пальмінг і ти.

Щоб Софійці не так набридали одноманітні лікувальні вправи, Христинка робила їх разом із подружкою. В результаті у Христинки збільшилась гострота зору, а в Софійки зменшилися спазми очей. Очі дівчинки стали не настільки втомлюватись, а отже, їй стало легше навчатися.

Юлія Рібцун

Сліпий хлопчик

Хлопчик-хлопчик... Бідний хлопчина... за чиїсь гріхи народився сліпим.

Біда. Яка біда! Побудь у ній хоч п'ять хвилин. Заплюш очі, пройди, знайди одяг, зубну щітку, вмийся... Здогадайся за звуками, хто поряд... А тепер уяви, як йому – він не бачить завжди.

У Сашка є бабуса. Вона ласкава з ним і вірить, що онук прозріє. Вони приходять у храм Іова Багатостраждального. Бабуса ставить хлопчика в куточок і шепоче:

– Послухай молитву.

Сашко слухає хор і каже:

– Як красиво моляться.

Потім сам просить:

– Матір Божа, дай мені світло.

Бабуса, щоб не заважати тим, хто молиться, виводить його у двір. Він і там знову і знову благає: «Мати Божа, допоможи! Матір Божа, дай мені світло!».

Можливо, Господь хоче, щоб і ти помолився за сліпого?

За Борисом Ганаго

Прозріння

В одній школі перестав ходити на заняття хлопчик. Тиждень не ходить, два... Телефона у Левка не було, і однокласники за порадою вчительки вирішили сходити до нього додому.

Двері відчинила Левкова мама. Обличчя в неї було дуже сумне. Діти привітались і боязко запитали:

– Чому Левко не ходить до школи?

Мама з сумом відповіла:

– Він більше не буде вчитися з вами. Йому зробили операцію. Невдало. Левко осліп і сам ходити не може...

Діти помовчали, презирнулись, і тут хтось із них запропонував:

– А ми його по черзі до школи водити будемо.

– І додому проводжати.

– І уроки допоможемо робити, – перебиваючи один одного, зашебетали однокласники. У мами на очі навернулися сльози. Вона провела друзів у кімнату. Трохи згодом, намагаючи шлях рукою, до них вийшов Левко з пов'язкою на очах. Діти завмерли. Тільки тепер вони по-справжньому зрозуміли, яке нещастя трапилося з їхнім товаришем.

Левко з трудом промовив:

– Здрастуйте.

І тут з усіх сторін посипалось:

– Я завтра зайду за тобою і проведу до школи.

– А я розповім, що ми проходили з алгебри.

– А я – з історії.

– А я...

Левко не знав, кого слухати, і тільки розгублено кивав головою. По обличчю мами градом котилися сльози.

Діти склали план – хто коли приходитьиме, хто які предмети пояснюватиме, хто гулятиме з Левком та проводитиме його до школи. У школі хлопчик, який сидів з Левком за однією партою, тихенько розповідав йому, що пише вчитель на дошці. А як завмирав клас, коли Левко відповідав! Як усі раділи його відмінним оцінкам, навіть більше, ніж своїм! Навчався хлопчик чудово. Краше став вчитися і весь клас. Для того щоб пояснити урок другові, котрий потрапив у біду, потрібно самому його знати. І діти старались. Мало того, взимку вони стали водити Левка на ковзанку. Хлопчик дуже любив класичну музику, і однокласники ходили з ним на симфонічні концерти... Школу Левко закінчив із золотою медаллю, потім вступив до інституту. І там знайшлися друзі, які стали його очима. Після інституту Левко продовжував учитись і, нарешті,

став всесвітньо відомим математиком, академіком Понт-рягіним. Не злічити людей, які прозріли для добра.

Володимир Семчук

Як Сергійко навчився жаліти

Маленький хлопчик Сергійко гуляв біля ставка. Він побачив дівчинку, що сиділа на б'єрезі. Коли Сергійко підійшов до неї, вона сказала:

– Не заважай мені слухати, як хлюпають хвилі.

Сергійко здивувався. Він кинув у ставок камінець. Дівчинка запитала:

– Що ти кинув у воду?

Сергійко ще більше здивувався.

– Невже ти не бачиш? Я кинув камінець.

Дівчинка сказала:

– Я нічого не бачу, бо я сліпа.

Сергійко від подиву широко розплющив очі й довго дивився на дівчинку. Так, дивуючись, він і додому прийшов. Він не міг уявити: як це воно, коли людина нічого не бачить?

Настала ніч. Сергійко ліг спати. Він заснув з почуттям подиву. Серед ночі Сергійко прокинувся. Його розбудив шум за вікном. Шумів вітер, в шибки стукав дощ. А в хаті було темно. Сергійкові стало страшно. Йому пригадалась сліпа дівчинка. Тепер хлопчик уже не дивувався. Його серце стиснув жаль. Як же вона, бідолашна, живе в отакій темряві?!

Сергійкові хотілося, щоб скоріше настав день. Він піде до сліпої дівчинки. Не дивуватиметься більше. Він пожаліє її.

Василь Сухомлинський

Не видів старого і розгубився

Дорогою ішов хлопчик. Він ніс відро з водою. Назустріч йому тупцяв старий. Він простяг руку перед собою й ціпком пробував дорогу. «Це сліпий», – подумав хлопчик. Він ніколи не бачив цього дідуся у своєму селі. Задивився на нього й спіткнувся, вода вилилась на дорогу. Хлопчик злякався й відскочив мершій убік, аж до тину.

Дідусь ступив, де розлилася вода, посковзнувся, втратив рівновагу й упав. Помалу він звівся на ноги, потім знов нахилився, попробував рукою мокру землю й знизав плечима: звідки воно взялося?

А хлопчикові стало так шкода дідуся, що на очах виступили сльози. Малого мучили докори сумління: «Чому я не застеріг сліпого дідуся, не допоміг йому обійти слизьке?».

Дідусь уже пішов у провулок, його й не видно, а хлопчик стоїть і стоїть, і не знає, що робити, що й казати.

Василь Сухомлинський

Чи винен м'яч?

Одного разу діти грали в м'яча. Весело було грати, радісно.

Повз стадіон йшла старенька бабуся. Вона недобачала, йшла поволі, пробуючи ціпком стежку. Чи випадково, чи, може, й навмисне хтось ударив м'яч так, що той покотився під ноги бабусі, вдарився об ціпок і вибив його з рук. Зупинилась бабуся, розгубилась, не знає, що робити. Нахилилась, шукає ціпок, а він лежить далеченько. Не бачить бабуся ціпка.

Діти дивляться на бабусю й сміються. Нікому з них і на думку не спало підійти до старенької, попросити пробачення й допомогти їй. Діти сміються, а бабуся стоїть і плаче.

І нікому й не тенькнуло, що в цю хвилину коїться велике зло: людина знушається над людиною. Сміятися над старістю – сміятися над собою. Кожен із тих, хто сміявся над бабусею, через кілька десятиріч сам стане старим. А ще більший гріх – сміятися над фізичною вадою людини. То вже злочин.

Василь Сухомлинський

Темна дівчина

Десь далеко від нас, в однім селі, проживали батько, мати з трьома діточками: з двома синами і донькою Івасею. І статків, і достатків було в них удосталь: ні голод, ні холод не приходили до них у гості.

Були би всі шасливі, якби не се, що в Івасі доля відібрала те, що кожному чоловікові найдорожче, наймиліше, – зір... Івася була темна на очі.

Зимою нещасна дівчина дуже сумувала, бо весь час мусила сидіти в хатинці, не могла тішитися теплом сонця, легенькими подувами вітру, не могла слухати веселого співу пташок... Не могла радіти ніжним пахошам квіток-зілля та слухати шуму дерев. І бузьки* не калатали на стрісі.

Лиш брати тішили свою сестричку, оповідали їй, що бачили надворі, а вечорами мати розказувала чудові байки.

Як приходила сіра осінь та біла зима, то від сліпої дівчини утікала веселість на ліси, на бори. Все, було, вона говорить до мами, до тата, до братчиків:

– Чи ще далеко до весни, чи ще довго те зимно буде? Мені в хаті вже так скучилось... Я так тої весноньки хочу, так прагну...

І весна, здається, вислухала нарікань нещасної дівчини. Прийшла, зігнала тяжкі хмари з неба, здіймила з полів, з лугів, з пасовиськ, з лісів біле покривало, а з теплих країв привела жайворонка, ластівоньку, бузька і сиву зозулю.

Усміхнулося сонечко, загуляв вітрець, з чорної землі виглянула травичка, дерева вкрилися зеленим листям, і став інакшим світ.

Тоді й Івася вийшла на двір побавитись і так втішилася, що слізеньки, як тая дрібная роса вдосвіта на траву, покапали з її немічних очей.

Пригріло сонечко ще більше, по пануванню зими і слід загинув, так, як по татарських наїздах на нашої Україні минув і Великдень, а по Юрію** брати Івасині почали виганяти худібку за ліс, на велике пасовисько.

А Івася носила своїм братам полуденок.

А може, ви, кохані діточки, хлопчики та дівчатонька, запитаєте, як Івася втрапляла до своїх братчиків?

* Бузько – лелека.

** Юрій – свято Юрія, Юріїв день, який символізує прихід весни.

А се так. Спочатку або батько, або матінка проводили її, а по кількох разях Івася вже сама йшла, а брати чекали на неї все на одному місці.

І одного дня дала мати Івасі горщики-близнятка на дорогу, і дівчинка понесла обід братчикам.

Вона вийшла з близнятками з подвір'я, пішла попри пліт дорогою, потім польовою доріжкою попід хвилюючим збіжжям* і завершила в ліс.

Сонце витискало на її чолі краплі поту, а вона не бачила того сонця. Придорожні яблунки, черешні, а потім у лісі явір, дуб, смерека шепотіли над її головою, а вона могла лиш доторкнутись до них... Кругом пташки шебетали, а вона не могла їх ні бачити, ні доторкнутися до них. Тільки квітки могла попестити, до серденька притулити, до чола, до нещасних очей, а сі квіти так гарно пахли.

Йшла, йшла Івася смутна, задумалася та й навіть забула, що несе обід для братчиків. Аж тут нараз куди ногою не ступить, куди не обернеться, то все на дорозі стоїть якесь дерево. А дерева росли густо й густе гілля мали. Схилилася дівчина, мацає по землі – листя, пруття, мох, а дороги нема... Пішла наліво – нема дороги... Звернула праворуч, шукає – нема дороги, лиш ліс та ліс густий. І шум, і десь-не-десь цвіркне пташина... Стала перелякана дівчина, почала кричати, кликати – нічого не чути, лиш відгомін її власного голосу. Бігала сюди й туди і калічила собі голі руки й ноги. Дуже змучилась, сіла й заплакала.

– Чи се ще день, чи вже ніч запала? – запитала сама себе, і її огорнув великий страх. – Ніччю мари** ходять, вовкулаки, мавки, русалки будуть свої танці виводити... Так мама казала...

Взяла голівку в руки, і тихо-тихо, а потім голосніше, понісся її плач поміж широкі дуби, гіллясті буки і граби, і губився між листям – не виходив поза ліс.

Почули той плач пташки, злетілися та й позліталися над

* Збіжжя (тут) – поле пшениці.

** Марá – міфічна істота в образі чаклунки.

головою нещасної дівчини. Стали шебетати, розважати дівчину, бо жаль стискав їх серця.

Втихла Івася та й каже до пташок:

– Пташки, птички мої солоденькі, виведіть мене з того лісу густого на добру дорогу, нехай я братчикам обід занесу, вони мене десь виглядають, голодні.

Слухають пташки, мало не плачуть, а не можуть відповісти Івасі, бо не вміють людської мови. І взялися співати, а змучена Івася заснула.

А пташки далі радитися стали, як допомогти дівчині.

– Я знаю таке зілля, – каже дрізд, – що як хто нап’ється відвару з нього, знатиме все, що у світі діється.

– А я знаю такий камінчик, що до чого ним дотулитись – усе в золото, в діаманти перемінюється, – каже костогриз.

– А нашо їй того, нашо, як світла в очах немає, як сего бачити не буде, – сказало волове очко.

Дрізд, і костогриз, і всі інші птахи сумно голівки похилили.

А тоді відіззався скромний соловій:

– А я знаю джерело з цілюшою, живлюшою водою. Якби дівчинка вмила свої очі в тій воді, то буде бачити.

– Отсе буде добре, отсе буде добре! – закричали радісно пташки і стріпотіли крильцями.

– Ой, летім же по тую воду, ой, летім! – кричав дрізд.

– Та берім зелене калинове та широке кленове листя! В тее листя будем воду набирати! – говорив соловій.

І полетіли пташки за цілюшою водою, а соловій насамперед. Лиш одна пташка лишилася коло сплячої дівчинки.

І прилетіли вони на таку гору високу, де нога людська не була й не буде, понабирали цілющої водиці в листя калинове й кленове – й чимшвидше назад. Вернулись до сплячої Івасі, скапали тую воду на Івасині очі, та як почали співати! І від того співу дівчинка збудилася.

Розплющує очі і сама собі не вірить, не знає, що діється, а пташки співають, співають, аж заходяться.

А Івася за тою радістю не забула за обід для братчиків.

Взяла близнятка і, радісно підстрибуючи та підскакуючи, побігла лісом на ту дорогу, куди обід братам носила.

Брати саме вертали з худібкою додому, бо вже сонце заходило. Шаслива Івася припала до них. То обнімала, то цілувала їх, а їм сльози в очах стали від такого шастя сестрички.

– Скорше, скорше додому, до мами, до тата! – говорили братчики. – Ой, то їх радості не буде кінця!.. Гей! Скорше, Лиса! Гей, Краса!..

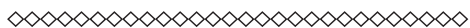
А пташки летіли за ними співаючи, але брати і сестра не знали, що се їх діло – Івасине шастя.

Худібка не могла надивуватися, чого нині хлопці її так скоро женуть додому.

А що вдома було радості, втіхи, веселості, того не можна ні вповісти, ні пером списати, ні змалювати на білім папері, а треба се своїми власними очима бачити і вухами чути. Так, як я се чув і видів...

За Остапом Вуличним

ДОСЛУХАЙКО

Ось і закінчилися зимові канікули. Діти поспішали до школи, щоб швидше зустрітися зі своїми друзями. Кожен хотів розповісти, як весело та цікаво провів канікули.

На початку першого уроку вчителька робила перекличку і виявилось, що Миколка відсутній. Ніхто не знав, чому хлопчик не прийшов до школи. Наступного дня Ірина Василівна розповіла, що телефонувала батькам Миколки та дізналася, що він захворів. Хлопчик увесь вільний час проводив на вулиці, катався на лижах і ковзанах. Був мороз, а Миколка зовсім не стежив за тим, щоб шапка була надягнена і куртка застібнена, тому дуже застудився. У нього виникло запалення вуха і як наслідок – проблеми зі слухом.

На перерві учні зібралися купкою та жваво обговорювали, як можна порадувати Миколку. Чи просто зателефонувати, чи зробити сюрприз, прийшовши до нього додому, а може, передати через дорослих солодоші та фрукти. Врешті вирішили, що сьогодні Миколку відвідають Оленка та Сашко. Миколка дуже зрадів, побачивши на порозі квартири

однокласників. Він запросив бажаних гостей до себе в кімнату. Сашко та Оленка розповідали хлопчикові про те, як провели канікули, про шкільні новини. Миколку дуже турбувало те, що він ще довго не зможе ходити до школи і відстане в навчанні. Діти пообіцяли, що будуть приносити йому домашні завдання та допомагатимуть робити уроки.

Свою обіцянку друзі виконали – щоденно вони відвідували Миколку. До кожних відвідин однокласники готувалися заздалегідь. Крім домашніх завдань, вони приносили товаришеві книжки, які часто читали разом. Спільно виконували корисні для Миколки вправи, грали в ігри. Особливо цікавими були вправи «Продовж римований ряд» (*білка – гілка – голка – галка – палка – пилка*), «Повтори за мною ритм» (запам'ятовуючи та плесками відтворюючи ряди типу: | ||, || ||, |||, |||| тощо), «Відгадай та назви» (слухаючи аудіозапис, визначити, що саме звучить – замикання дверей, голос учительки, шум авто, цокотіння годинника і т. п.).

Настав день, коли Миколка прийшов до школи. Учні звернули увагу, що до правого вуха в нього прикріплений якийсь предмет, який аж занадто зацікавив окремих дітей, які намагалися якомога ближче розглянути його або навіть доторкнутися рукою. Вчителька помітила це й розпочала свій урок незвично. Ірина Василівна попросила учнів міцно затулити вуха долонями рук і послухати тишу. Потім вчителька знаком показала, що вже можна покласти руки на парти. Запитала, чи щось чули учні із закритими вухами, а тепер, відкривши вуха, які звуки вони почули.

Ірина Василівна розповіла, що є такі люди, які дуже погано чують або не чують взагалі. От трапилось так, що Миколка застудився і від цього став дуже погано чути на одне вухо. Лікарі порекомендували йому носити слуховий апарат. Усі знають, що Миколка добрий, розумний і слухняний хлопчик, і те, що в нього тепер слуховий апарат, зовсім не робить його гіршим. Проте слід пам'ятати, що такий апарат встановлює лікар, а тому його не можна торкати руками.

Ірина Василівна запропонувала придумати та записати на дошці поради для кожного, хто хоче допомогти дитині, яка погано чує:

- ◆ проявляй терпіння, доброзичливість, тактовність;
- ◆ не сердься, якщо чуєш неправильно промовлені слова;
- ◆ простеж, на яке вухо співрозмовник чує краще;
- ◆ поспостерігай, поекспериментуй, на якій відстані від вуха співрозмовник чує краще;
- ◆ розмовляй не дуже швидко, не підвищуючи голосу і без надмірної артикуляції губами;
- ◆ не розмовляй, стоячи спиною навпроти вікна чи джерела яскравого світла. Це може заважати бачити рухи губ;
- ◆ використовуй прості речення;
- ◆ переконайся, коли хочеш щось сказати, що увага слухача зосереджена на тобі;
- ◆ пропонуй зразок правильної вимови слова. Повторіть разом слово по складах;
- ◆ спілкуйся мовою знаків, яка є зрозумілою вам обом.

Учителька розповіла, що люди з порушенням слуху використовують для спілкування мову жестів, де кожен рух позначає окрему букву чи ціле слово.

А ти вмієш сказати своє ім'я жестовою?

А Андрій Панчук	Жестова мова в топ 5 найбільш вживаних в Україні	Б Яна Костромачова	В Володимир Зеленський	Г Юрій Прибыло	Ґ Анна Завальська
Д Дмитро Мохин	Е Олег Штепа	Є Маша Борисенко	Ж Миротворець Хименко	З Сергій Кошчак	И Світлана Кошчак
І Дмитро Мохин	Ї Андрій Васильченко	Й Олена Коз	К Катя Остап	Вивчай жестову мову разом з vidchui.org	Л Олег Штепа

ЗІРКОВА АБЕТКА ЖЕСТОВОЇ МОВИ

«Відчуй» — громадська організація, заснована Радоміром та Андрієм Пилипеню. З 2011 року системно займається допомогою та соціальною адаптацією людей з порушеннями слуху. Мета проекту «Зіркова Абетка» — залучити увагу на проблему неслухачів та тих, хто втрачає слух.

Фото: ДМИТРО ПЕРЕГУРІТОВ, ДМИТРО ДЕНІСОВ / Стиль: ЛЕСЯ ПАТОКА / Асистент стиліста: КАТЕРИНА ВЕСЛИК / Завіска: ОЛЕНА ТІВЛІНА, ДАНІЯ МАРТЕМЕНКІВ / Make-up: ГОР ІГНАТЕНКО, НАТАЛІЯ ПІСЧНИК, ВАЛЕРІЯ КОЗІНЬ, БОГДАН НЕЛІ / Пост-продакшн: ДМИТРО ПОЛІЩУК / Координатори зйомки: ДАРІН ПЕКАСИНЧУК, ІВНА РИВЧЕНКО, ДАША ПОЗІМОВА, АНАСТАСІЯ БЕДІ-ТІТОВА / Монтаж: МИХАЙЛО КРИТІЛЬ / Креативний продюсер: ВІРОСЛАВА ГРЕШ, ОЛЕКСАНДР ПОДОБЧУК / Генеральний продюсер: ЛЮДМИЛА ПІШКА

Ірина Василівна запропонувала розглянути абетку жестів, вибрати потрібні букви і скласти свої імена. Діти з інтересом виконували це завдання. Потім учителька запропонувала придумати дітям власні жести, показати за допомогою жестів і міміки деякі слова: *я, ти, так, ні, не знаю, іди сюди, йди звідси, тихо, страшно, холодно, болить*. Ірина Василівна нагадала, що потрібно стежити за своїм здоров'ям і берегти слух, турботливо ставитися до тих, хто погано чує.

Школярі стали виконувати всі поради, які вони склали разом з учителькою. Учні зрозуміли необхідність слухового апарата для Миколки, а він тепер не соромиться своїх особливостей і спілкується з однокласниками вільно та невимушено.

Юлія Рібцун

Глуха дівчинка

У лікарні є дитяча палата. У ній лежало семеро дівчаток, у кожної – своя хвороба. Усі вони одужували, і їм було нудно.

Старшою в палаті була тринадцятирічна Таня, почувала вона себе ніби керівником маленького дитячого колективу.

Відчинивши вікно, Таня дивилася на квітучий сад.

– Уже й бузок цвіте, – задумливо сказала дівчинка. – І тюльпани скоро зацвітуть. Дівчатка, давайте принесемо в палату квітку й поставимо у склянку. Як це буде добре!

– Добре, ой, як добре, – зраділи всі.

Мовчала лише одна дівчинка – восьмирічна Ніна. Вона була глуха. Ніна добре розуміла, про що йдеться. Їй теж було радісно: в палаті – квітка! Їй теж захотілося кивнути головою й радісно усміхнутися, але вона відчула, що Таня її не питає.

– А яку ж квітку поставимо – бузок чи тюльпан? – знову запитала Таня.

– Бузок! – хотілося одним дівчаткам.

– Тюльпан! – хотілося іншим.

Ні Тані, ні іншим дівчаткам чомусь і на думку не спало, що можна поставити дві квітки – і бузок, і тюльпан. Їх захопила гра, грати було цікаво.

– Немає згоди, – зітхнула Таня, – спитаємо кожного. Яку квітку поставимо на стіл – бузок чи тюльпан?

Трьом хотілося, щоб у кімнаті був тюльпан, трьом – бузок.

– Що ж тепер робити? – задумливо запитала Таня. В її очах грала радісна усмішка: Таню найбільше захопила гра. Захопилися грою й інші дівчатка.

– Що ж робити – троє за тюльпан, троє – за бузок... – ще раз промовила Таня, ніби розмірковуючи вголос.

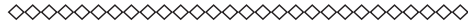
Раптом вона глянула на Ніну. Глуха дівчинка сиділа біля вікна, на її очах тремтіли сльози. Це були сльози образи, несправедливості. Про неї забули, її не питали, якої квітки хочеться їй.

– Ой! – вигукнула Таня. – А про Ніну ми й забули. Яку тобі квітку хочеться – бузок чи тюльпан?

Ніна усміхнулася й тоненьким пальчиком намалювала в повітрі квітку тюльпана. Таня пішла по тюльпан.

Ніна, посміхаючись, дивилася у вікно.

Василь Сухомлинський

Сьогодні був незвичний день. Зазвичай лагідна, уважна та добра вчителька Марія Іванівна впродовж усього дня була надто заклопотаною, неуважною і строгою. Вона попередила, що сьогодні всі мають залишитися після уроків. Вона хоче серйозно поговорити з класом.

Учні гули, ніби у вулику. Кожен висловлював свій здогад про те, що могло статися і про що збирається говорити вчителька. Дзвінок сповістив, що уроки за розкладом закінчилися, але діти не збирались розходитись.

Марія Іванівна повідомила, що завтра до їхнього класу прийде новий незвичний учень. Звати його Вадим. Чим же цей хлопчик незвичний? Він дуже погано ходить, тому переважно пересувається в інвалідному візочку й потребує постійної допомоги. Все його тіло, голова та кінцівки можуть займати незвичні положення. Іноді на обличчі Вадима з'являються гримаси. Пам'ятайте: це не означає, що хлопчик збирається когось дражнити, – його м'язи мимоволі то напружуються, то розслаблюються, що призводить до насильницьких рухів. Вадиму складно не тільки тримати рівновагу, а й навіть утримувати предмет так, щоб він не випадав з рук.

Хлопчику важко не лише рухатись, а й розмовляти. Він використовує для спілкування прості фрази. Складається враження, що у нього ніби каша в роті – мовлення нерозбірливе, а голос монотонний і трохи гугнявий. Іноді буває так, що у Вадима мимовільно відкривається рот і з його куточків витікає слина, язик викидається вперед.

Вадим швидко втомлюється, йому часто важко завершувати виконання завдання. Він не може орієнтуватись у просторі. Хлопчик постійно відволікається та погано запам'ятовує те, що розповідає вчитель, тому йому важко вчитися. Пише Вадим повільно та дуже нерозбірливо. Букви виходять різними за величиною та ніби стрибають по рядку. Вадим постійно лікується, а це означає, що його здоров'я має поступово значно покращитись. Учителька висловила сподівання, що учні з розумінням поставляться до Вадима й доброзичливо приймуть його, допомагатимуть йому в усьому.

Наступного дня під час перерви діти бігали та спілкувались у коридорі. Раптом вони побачили, що коридором іде висока красива жінка, везучи у візочку чорнявого хлопчика. Учні притихли – вони здогадались, що перед ними їхній новий однокласник. А коли жінка запитала, де розташовується 3-Б клас, вони переконались у цьому і зразу навперебій кинулись на допомогу: хто йшов поряд із візочком і відразу намагався познайомитись, хто вже відчиняв двері класу, хто повідомив Марії Іванівні про новенького, хто показував на задалегідь приготовлене для нього місце в класі. Мама хлопчика була зворушена до сліз такою увагою та турботою. І Вадим був радий гостинному прийому. Він зовсім не соромився та намагався подружитися з усіма.

Незважаючи на наявні труднощі, Марія Іванівна так само запитувала Вадима на уроках, як і інших учнів, іноді хвалила, а бувало й таке, що сварила. Однокласники допомагали Вадиму не лише в школі, а й удома – вони по черзі разом робили уроки, проводили вільний час, дотримуючись при цьому добрих учительських порад:

◆ допомагай спускатися сходами, пересуватись у фізкультурній залі;

◆ спрямовуй руку для натискання кнопки (кнопок) дзвінка, ліфта, клавіатури;

◆ розмовляй обличчя навпроти обличчя;

◆ нагадуй хлопчику, щоб рот був закритий, щоб він вчасно ковтав слину та дихав через ніс;

◆ помічай, що Вадиму дається легше, а що – складніше;

◆ дізнайся про те, чим цікавиться хлопчик, які сильні сторони його характеру;

◆ проявляй терпіння при уповільнених відповідях хлопчика;

◆ заздалегідь порадившись з учителькою, за допомогою лінійки та олівця допоможи провести лінії в альбомі – так Вадиму буде легше писати;

◆ позначай місце на рядку, де потрібно починати писати;

◆ у зошиті з математики наведи клітинки різнокольоровими олівцями, щоб Вадиму було легше записувати тризначні числа (наприклад, жовтий – сотні, зелений – десятки, червоний – одиниці);

◆ виконуйте разом пальчикові вправи та грайте в посильні ігри малої рухливості.

Однокласники помітили, що для Вадима були корисними ігри «Влучи в коробку» та «М'ячик-бумеранг». У першій грі посередині майданчика ставили порожню коробку. Від неї відмірювали відстань 2–3 метри. Гравці по черзі кидали у коробку м'яч, намагаючись влучити в неї. Перемагав той, хто більше разів влучить. У другій грі до маленького гумового м'ячика прикріплювали гумовий мотузок. Край мотузка прив'язували до вказівного пальця. М'ячик брали в руку й кидали об стінку. Після відбивання відскоку м'яча потрібно було упіймати його тією ж рукою. Поступово руки Вадима ставали міцнішими, а рухи – більш вправними та точними.

Одного разу Вадим не прийшов до школи. Він захворів і сидів удома біля вікна та сумував. Раптом хлопчик побачив

за вікном блакитну кульку. А на ній ще й смайлик намальований. Здогадався Вадим, що це товариші придумали, у такий спосіб передаючи йому свої вітання. Зробилося хлопчику весело, бо чого сумувати, коли в тебе є справжні друзі?

Юлія Рібцун

Зцілення

Хлопчик з раннього дитинства не міг ані вставати, ані ходити, ані грати, як усі інші діти. Параліч прикував його до ліжка. Лікарі казали батькам, що хвороба їхнього сина невиліковна. Але його рідні, не втрачаючи надії на Бога, молились за нього. Молився цілими днями і сам хлопчик.

Не маючи друзів, він увесь час думав про Бога, говорив із Ним. Просив він допомоги у Божої Матері, Яку любив усією своєю дитячою душею.

Одного разу Вона з'явилась йому уві сні і сказала, що він має поклонитись Її іконі, що розміщується в церкві недалеко від міста. Ця ікона була відома всім навколишнім мешканцям як чудотворна. У кінці 19 століття блискавка влучила в храм, у якому вона перебувала, і зруйнувала все, що в ньому було. Але ікона залишилась неушкодженою, лише викинуті з церковної кружки монети поплавивись навколо образу Цариці Небесної. Після цієї події багато вірян зцілилось там.

Вражений баченням Божої Матері, хлопчик умовив батьків звозити його до чудотворної ікони. І що ж?

Під час молебню сталося диво: хлопчик став цілком здоровим.

Так і було заповідано Господом:

– Просіть і дано буде вам.

За Борисом Ганаго

Мати

Михайлик був горбатим, некрасивим маленьким хлопчиком. Він це знав – знав тому, що люди говорили про це, не соромлячись його. Перехожі на вулиці завжди озиралися, дивлячись йому вслід, і навздогін йому, бувало, лунали

різні слова зневаги. Хлопчик завжди квапливо проходив по вулиці: він був би радий, якби ніхто його не помічав і ніхто не говорив про нього вголос.

– Петю, Петю, дивися... Ого, який горбань! – промовив високий хлопець у синій сорочці, смикаючи за рукав свого товариша, та зупинився. – Бач, який! Від землі не видно. Ніби справжня людина: несе книжки. Певно, іде зі школи.

– Ох, бідненький! Ох, хворобливий! Горб у нього який! Ну і шкода ж хлопчину, людоньки моєї, страшно й дивитися на нього, – заторохтіла верескливо якась баба в червоній хустці.

Михайлик усе чув. Його серце стало битися ще швидше, і він прискорив крок, щоб мершій відійти від них. У цей час на іншому боці вулиці у школі пролунав дзвінок і діти гамірно висипали на вулицю, радіючи закінченню уроків. Побачили школярі Михайлика і галасливою юрбою погналися за ним. Вони смикали його за пальто, кидали камінцями, викидали сумку з книжками та передражнювали...

«У-у-у-у... Горбань... Опудало... Який смішний!» – дражнили його хлопці. Михайлик, затамувавши подих, мовчки пробирався поміж них. Обличчя його почервоніло, губи тремтіли, очі блишали, серце стучало так, що майже вискакувало.

– Залишіть мене в спокої, – прошепотів хлопчик тремтячим голосом, сповільнюючи крок. – Що я вам зробив?

– Ще б ти зробив! Та ми тебе! У-у-у-у! Горбань! – кричали хлопчачи.

Михайлик весь тремтів від образи. Школярі довго гналися за ним і знущалися з нього. Нарешті він звернув у провулок, і збитошний натовп відчепився від нього. Хлопчик зупинився і зітхнув глибоко й сумно. «За що? За що мене так не люблять? За що сміються, знущаються з мене? – думав він. – За що мене кривдять, коли я нікому не зробив нічого поганого?»

Раптом вдалині він побачив молоду жінку, з дещо сумним, але лагідним обличчям, яка йшла йому назустріч. Та, побачивши хлопця, посміхнулася і пришвидшила крок.

Михайлик опинився в її обіймах. Мама цілувала його, притискала до себе і співчутливо заглядала в очі.

– Милий, рідний синочку! Я дуже хотіла зустріти тебе раніше, але була зайнята, мені дуже прикро!

– Мамо, я сьогодні добре вчився... Вчителька знову мене похвалила. Ох, матусю, як я радий тебе бачити!

І весь важкий, тільки що пережитий тягар раптом зник десь далеко-далеко від Михайлика. Радісно, спокійно, добре ставало в його маленькій душі від ніжних обіймів і ласкавих слів мами. В материнських обіймах він забував і прощав несправедливість людей і ставав добрішим.

За Клавдією Лукашевич

Кульгавий

По вулиці йшов чоловік, який накульгував на одну ногу. Він незграбно шкандибав, спираючись на палицю. Декілька хлоп'ят ішли позаду. Вони передражнявали його, сміялися над ним і кричали йому навздогін глузливі слова. Кульгавий чоловік не відповідав і мовчки йшов далі; було видно, що йому боляче від кепкувань дітей.

Якийсь дідусь побачив цю веселу компанію хлопчаків.

– Зачекайте, хлоп'ята, – сказав він. – Хочете, я вам розповім історію цього кульгавого чоловіка. Я його добре знаю: ми з ним сусіди. Він був колись гарним, статним хлопцем. Якось на нашій вулиці сталася пожежа. В одному будинку забули дитину. Мати кричала і плакала, благала, щоб врятували її малюка. Хлопчик залишився в кімнаті на другому поверсі, а будинок уже був охоплений полум'ям. І ось цей чоловік схопив драбину й поліз у вогонь. Через декілька хвилин він спустив на мотузці кошик з дитиною, а потім став спускатися сам, але обгоріла драбина осипалася вниз. Він упав з висоти і зламав собі ногу. І відтоді він кульгає. Ось і вся історія. Ну, тепер наздоганяйте його, може, ще посмієтеся над ним.

Діти похнюпилися і мовчали; на очах у них бриніли сльози.

Народна казка

Горбатенька

Другий клас розв'язував задачу. Тридцять п'ять учнів схилились над зошитами. Коли це у двері хтось постукав.

– Відчини двері й подивись, хто стукає, – мовить учитель.

Чорноокий хлопчик, що сидів за першою партою, живенько відчиняє двері. До класу заходить директор школи з маленькою дівчинкою. Тридцять п'ять пар очей впилися в незнайомку. Вона була горбатенька.

Учитель затамував дух і повернувся до класу. Він дивився у вічі пустотливих школярів і ніби благав: хай не побачить дівчинка у ваших очах ні подиву, ні насмішки. У їхніх очах була тільки цікавість. Вони дивилися на незнайомку й лагідно усміхалися.

Учитель полегшено перевів дух.

– Цю дівчинку звуть Оля, – каже директор. – Вона приїхала до нас іздалеку. Хто поступиться їй місцем на першій парті? Бачите, яка вона маленька?

Усі шість хлопчиків і дівчаток, що сиділи за передньою партою, піднесли руки:

– Я...

Учитель був тепер спокійний: клас витримав іспит на людяність.

Василь Сухомлинський

Новенька

Тільки-но Артем прийшов зі школи, першим його, як завжди, зустрів Мурчик. Така собі пухнаста хутрова кулька з вушками та хвостиком. Ще й муркоче від задоволення бачити Артема. Це тому, що котик, мабуть, пам'ятає, хто врятував його.

Якось восени Артем побачив на вулиці маленьке нещасне кошеня. Було холодно, накрапав дощ, а це звірятко було таким кволим, безпорадним, що воно вже навіть і не нявкало, а лише тремтіло від холоду та страху. І хоча Артем трохи боявся, що скаже мама, але він все ж таки приніс його додому. А добро пам'ятають усі.

Коли Артем гладив Мурчика, його настрій трохи покращився, але мама все одно помітила, що він не дуже веселий.

– Що трапилось, Артемку?

– Розумієш, мамо, до нас прийшла новенька дівчинка. Вона дуже гарна, але погано ходить, наче шкутильгає. Її приводить до школи мама та забирає, бо їй самій ходити важко. І ось якось на перерві Мишко почав сміятися, передражнювати, показувати всім, як вона ходить.

А Наталка (так звати цю дівчинку) побачила це. І я, мамо, бачив, як Наталка на уроці сиділа і тихенько плакала, а я не знаю, як їй допомогти. Мені її дуже шкода.

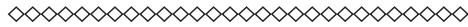
– Ну, по-перше, – каже мама, – молодець, що не підтримуєш таких, як Мишко. А по-друге, давай я тобі розповім одну історію, і ти можеш переказати її Наталці. Коли вона побачить, що ти співчуваєш їй та поважаєш її, дівчинці вже стане легше, бо вона знатиме, що не сама. А історія така.

Був такий відомий у всьому світі вчений Мілтон Еріксон. Змалку він був звичайною дитиною. У 17 років він тяжко захворів і міг пересуватися тільки на інвалідному візку. (Наталка хоча б ходити може.) Були для Мілтона важкі часи, адже майже все своє життя він провів на цьому візку. І ці обставини змусили його подумати: «Так, мені в житті може бути важче, ніж іншим. Але я дуже постараюся і досягну того ж, чого досягають інші зі здоровими ногами». І він досяг. Став відомим вченим-психологом, написав багато книжок, мав велику дружну сім'ю, довго прожив. Його любили всі: дружина, діти, друзі, читачі та пацієнти. І він їх любив. А коли йому зустрічались такі, як ваш Мишко, Еріксон пам'ятав, що добрих людей більше. І де зараз ті його «Мишки»? Ми нічого не знаємо про них, бо вони нічим не заслужили того, щоб їх пам'ятали. А от Мілтона Еріксона знають у всьому світі, вчать за його книжками, пам'ятають його.

Артем з цікавістю прослухав розповідь мами і, здається, відчув себе сильнішим. Він з нетерпінням чекав завтрашнього ранку, щоб поділитися з Наталкою своєю силою.

Т. Іванова

РОЗМОВЛЯЙКО

У клас прийшов новачок. Він був руденький із веселими веснянками. Діти відразу оточили Данилка, і кожен хотів підійти поближче та познайомитись. Хлопчик опустил голову і мовчав, ні з ким не хотів спілкуватися і з-під лоба поглядав на ровесників. Так було першого дня, і наступного. Коли вчителька викликала новачка до дошки, він не зміг промовити ні слова через значне заїкання. На перерві непосида Петрик став сміятися і передражнювати Данилка. У хлопчика в очах забриніли сльози.

Вчителька помітила таке нетолерантне* ставлення деяких учнів до новачка й вирішила провести бесіду з усім класом. Ірина Олексіївна нагадала, що серед однокласників уже є кілька дітей, які недосконало розмовляють – помилково вимовляють і спотворюють окремі звуки, переставляють склади, не завжди доречно вживають слова та правильно узгоджують їх, неправильно будують речення. Проте ж їх ніхто не дражнить, навпаки, вони часто відчують підтримку та допомогу в навчанні. Вчителька підкреслила, що

* Нетолерантний – нетерпимий до чужих думок і поглядів.

сподівається, що саме таку підтримку з боку однокласників отримуватиме й Данилко.

Ірина Олексіївна повідомила, що нове оточення, передражнювання, нерозуміння такої дитини можуть призвести до погіршення її мовлення. Це впливатиме не тільки на емоційний стан, але й на самопочуття, бажання вчитися. Діти із заїканням соромляться своїх мовленнєвих особливостей, бояться глузувань, і тому буває так, що вони взагалі відмовляються говорити. Діти з особливими мовленнєвими потребами часто сором'язливі, нерішучі, а коли їх не розуміють, то стають дратівливими, замкнутими, невпевненими у власних силах.

Учителька разом з учнями склали пам'ятку для тих, хто хоче допомагати однокласникам з особливими мовленнєвими потребами:

- ◆ не дозволяй кривдити, передражнювати, обзивати;
- ◆ проявляй рівне та турботливе ставлення;
- ◆ коректно виправляй помилки в усному мовленні та на письмі;
- ◆ пояснюй, що невдачі та порушення мовлення не пов'язані напряму між собою;
- ◆ почувши уповільнене мовлення, не вимагай пришвидшення темпу;
- ◆ сам(-а) розмовляй достатньо голосно, неквапливо, спокійно, плавно, правильно;
- ◆ став прості, прямі поставлені запитання;
- ◆ якщо не зрозумів(-ла) почуте, перепитай;
- ◆ не давай залишатися наодинці зі своїми труднощами;
- ◆ пам'ятай, що усталений розклад, рівномірне ставлення полегшують спілкування;
- ◆ коли заїкання дуже сильне, візьми за руку, щоб заспокоїти, нагадай про правильність дихання;
- ◆ із текстів вибирайте і разом записуйте слова зі звуками, які важко вимовити, діліть їх на склади, запам'ятовуйте послідовність складів, злито вимовляйте слова перед дзеркалом.

Більшість дітей запам'ятала запропоновані правила і використовувала їх по спілкуванні з однокласниками, проте Данилко все одно уникав запрошення до розмови.

Пройшов деякий час. Стояли теплі погожі дні золотої осені. Вчителька запропонувала учням у вихідний день піти до лісу. Вона звернулася до батьків по допомогу в організації походу. Анатолій Васильович, батько Данилка, з радістю погодився піти в похід. Він узяв із собою гітару. Діти знайшли простору галявину, розчистили місце для багаття і стали збирати хмиз.

Скоро запалало вогнище. Дівчата і хлопці пекли картоплю. Татко Данилка взяв до рук гітару. До нього підсів син, і вони разом заспівали. Всі звернули увагу на те, що Данилко дуже гарно співав і зовсім не заїкався. І дорослі, і діти заслухалися та були вражені співом мовчазного однокласника.

◇ А які пісні знаєш ти? Чи співаєш ти їх?

До співу чудового дуету поступово приєдналися всі учасники походу. Пісня закінчилася, проте всі сиділи незворушно, ніби вона ще продовжувала звучати. Було приємно та спокійно.

– Нумо в ігри грати! Засиділися вже, – вигукнув веселун Степанко, який не вмів довго всидіти на місці.

Данилко кинувся першим прибирати галявину, складати в поліетиленовий мішок сміття, щоб не залишати його після себе. Йому активно стали допомагати інші, адже всі добре знали, як важливо берегти природу.

Потім, на чисто прибраній галявині, діти грали в різні ігри. Одна з найулюбленіших – «Сірий вовк». Лічилкою вибирають вовка:

Десь далеко в темнім лісі
Вовк старий блукає.
Було, вийде на узлісся
І людей лякає: «Клац!».

На кого припало останнє слово, той стає «вовком». Він ховається в кушах. Інші гравці на певній відстані йдуть збирати ягоди. Дорослий запитує, а діти хором відповідають:

- А куди йдете ви, діти?
- Ми до лісу поспішаємо.
- Що плануєте робити?
- Там малини назбираємо.
- А навіщо вам малина?
- Для варення та желе.
- А якщо вас вовк зустрине?
- Нас той вовк не дожене!

На останні слова з кушів вискакує «вовк» і намагається торкнутися когось із гравців. До кого торкнувся, той стає «вовком». Гра триває.

Данилко разом з усіма брав активну участь у грі, промовляв слова, старався якомога швидше втекти від «вовка». Діти побачили, наскільки він кмітливий, спритний, розумний, товариський.

Стали збиратися додому. Учасники походу поверталися з лісу трохи втомлені, але задоволені. Саме після цього заходу всі однокласники потоваришували з Данилком, стали допомагати йому в усьому, а хлопчик із вдячністю приймав допомогу. Завдяки дружній атмосфері та заняттям з логопедом і практичним психологом Данилко став більш урівноваженим, його мовлення значно покращилось.

Юлія Рібцун

Зникло слово

Йшов Федько до школи, замислився. Раптом на нього накинувся здоровенний пес, злий, без намордника. Господар ледь встиг смикнути його за поводок, рвонув убік. Він лише клацнув зубами, але не зачепив хлопчика, лише сильно перелякав.

Прийшов Федько в клас, хоче привітатися з друзями, а у нього жодне слово не вимовляється. Зовсім перелякався хлопчина, боїться, що діти помітять, сміятися почнуть.

«Що ж зі мною таке? – думає. – Як же я жити буду, якщо і слова вимовити не можу?».

Прийшла вчителька, розгорнула журнал, маючи намір запитати, хто як домашнє завдання приготував. Федько зіщулювся, сховатися хоче, щоб його не викликали. А вчителька саме його прізвище і назвала. Встав Федько, почервонів, набрав повітря, хотів хоча б одне слово вимовити, але в нього нічого не вийшло.

– Що, пробігав? Не вивчив?

Федько знову хоче сказати, але слово не народжується.

– Ти що, язика ковтнув?

Клас сміється. Федько опустив голову.

– Давай-но шоденник!

І тут він, забувши про портфель, книжки, зірвався з місця і вилетів з класу.

– Що з ним таке? – запитує вчителька у дітей.

Це було для всіх дивним. Федько завжди був спокійним – і ось...

– Сергію, – звернулася вчителька до старости, – наздожени, дізнайся, може, в нього трапилось що.

Побіг Сергійко, але повернувся ні з чим. Федька так і не знайшов ніде, хоча всі закутки перевірів. А Федько вирішив – навіщо йому тепер школа, якщо він слова вимовити не може? Яке навчання? Для чого? Він проходив повз магазини, кіоски та думав, як йому тепер буде важко навіть морозиво купити. А як він додому повернеться? Мама спитає про справи у школі, скаже:

– Покажи шоденник. Де портфель?..

Як же вона переживе, коли побачить, що син відповідає лише руками? Що ж робити? Федько бродив і бродив... Іноді майне надія, що німота пройде; варто лише заспокоїтись, він заговорить знову і, якщо зможе сказати хоча б одне слово, буде говорити як раніше. Федько відійшов убік і намагався вимовити:

– Ма-ма!

Але щось усередині скувало. Слово не прозвучало. Федько спробував ще раз, і ще, але німота не проходила. Вже давно минув час його повернення додому, а він усе не міг зважитися повернутися. Хотілось їсти. Було тремтіння. Куди йти? Що робити? Робити було нічого.

Потрібно йти додому. Дім є дім. У радості та біді – твоє гніздо, твоє вогнище. Федько повернувся. Все було так, як він передбачав. Ті самі мамині питання та докори. Тільки одного не передбачив, що мама, дізнавшись, обійме його, притисне до себе й буде плакати разом із ним.

Вони ходили по лікарях, але нічого не допомагало... Проходили дні. Федько мовчав. До школи він не ходив. Телевізора не дивився. Читав і думав. Якось його відвідала бабуся, спитала:

– А ти, Феденько, чи не займався, бува, балаканиною та осудом? Адже саме за ці гріхи нас на поневіряннях насамперед спитають.

Федько, не знаючи, що таке поневіряння, здивовано подивився на бабусю. Та пояснила:

– Це митниця біля землі. Там біси ніби стіною стоять, не хочуть душу після смерті до Бога пускати. Вони всі гріхи, які є, під час життя записують, а коли ми покинемо тіло й будемо прагнути до Бога, вони ці списки пред'являть з криками тріумфування: «Наша душа! Наша!». А Янгол-охоронець, який завжди з тобою, і заступник твій Святий Федір на захист встануть. Інший список покажуть, список твоїх добрих справ: де ти допоміг кому, кого словом сердечним зігрів...

Почувши це, Федько зітхнув. Він розумів, що тепер нікому доброго слова сказати не зможе. Бабуся (ох, ці бабусі!) ніби прочитала його думки та заспокоїла:

– Не сумуй, рідний. Бог дасть – зможеш людям і словом послужити. Тільки ти покайся за ті погані слова, що встиг наговорити. Напиши записочку, всі гріхи, здійснені словом, перерахуй: обманював, хизувався, давав порожні обіцянки, засуджував, не приведи Боже, лаявся. Ох, хіба мало що ми

словом даремно молотимо. А виходить не даремно, за кожне слівце відповідь понесемо. Адже словом можна і поранити, і приголубити, вбити і відродити. Слово – диво, насіння життя. Сказано: «від слів своїх будеш виправданий, і від слів своїх будеш засуджений». Напиши у своїй покайній записочці все широсердно, чим коли грішив, а в кінці обов'язково: «Каюсь, прости мене, Господи!». Господь простить тебе та поверне дар слова, Божий дар.

Федькові здалися дивними бабусині слова – «дар слова». Коли вона пішла, він думав над ними. Потім задрімав.

Перед ним постала дивовижна картина. Одного разу в усьому світі зникло слово. Прокинулися зранку люди, хочуть, як зазвичай, одне одному сказати «доброго ранку» чи «привіт» – і не можуть. Лише мукають. Усе ніби як раніше – і зітхнуть, і губами поворушать, а слово не виникає. Ніби випарувалося. Всі раптом оніміли. Що тут сталося! Припинили роботу заводи, не злітають літаки, зупинились поїзди. Зачиненими стоять магазини, школи, дитячі садки. На замках редакції газет. Замовкло радіо. Згас екран телевізора. Плутанина в армії: що за служба без команд? Паніка в поліції. Виявились безробітними депутати. Перестали розумнішати діти, гарчать, як Мауглі. Розвалюються держави, гинуть народи...

Хіба вони можуть вижити без покайння? Федько отямився, взяв папір, ручку і став, як навчала бабуся, перераховувати свої численні гріхи, здійснені словом, ділом, помислом. Він написав ще мамі записку про те, що хоче йти до церкви на сповідь.

Мама пішла з ним, розповіла священнику про біду. Під час сповіді той уважно прочитав записку, розірвав її, і над головою Федора прозвучало: «Господь і Бог наш Ісус Христос, Благодаттю і щедротами свого людинолюбства, да простить тобі, чадо Федір, всі гріхи твої вільні та невольні». Хор співав: «Тіло Христово прийміть, Джерела Безсмертного вкусіть...».

Федір з трепетом підійшов до Святої Чаші. Священник, котрий причашав, нічого не знаючи про те, що трапилось, запитав:

– Ім'я?

Федько зам'явся. Мама намагалася підійти, але через велику кількість народу не змогла.

– Ім'я твоє святе, – наполегливо повторив священник.

Федько з хвилюванням набрав повітря.

– Ім'я!

І раптом хлопчик боязко промовив: – Фе-е-дір!

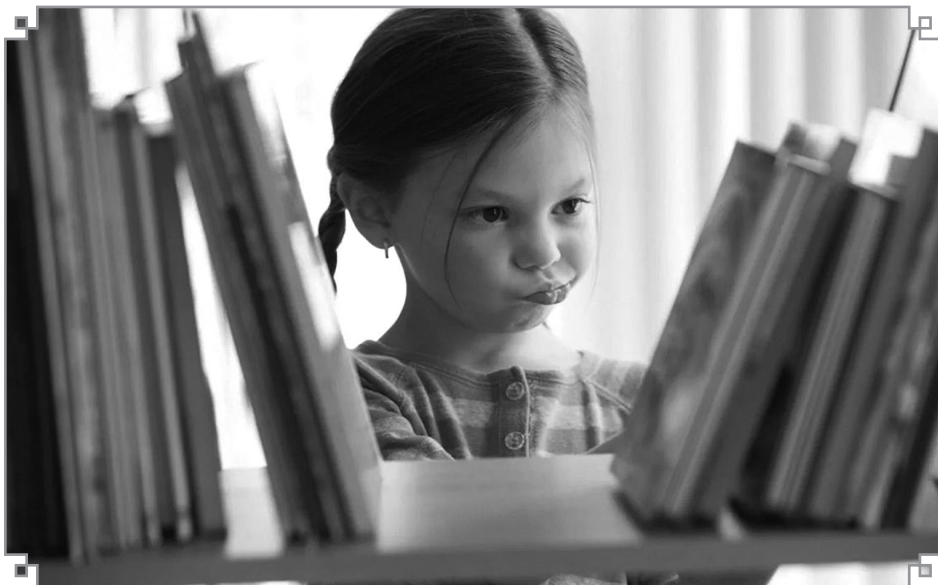
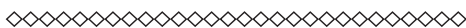
Мама скрикнула. Федько, тремтячи, прийняв Святі Дари, поцілував край Чаші і, ще не розуміючи свого щастя, відійшов. Мама кинулась до нього і обнімаючи шепотіла:

– Феденько мій, Феденько... Ну скажи, мій рідний, скажи: «Слава Богу!» Скажи!

Федір перехрестився і неквапливо вимовив:

– Слава Богу за все!

За Борисом Ганаго

Дівчинка Даринка живе з мамою, татом і бабусею. Мама й тато весь час на роботі, а Даринкою опікується бабуса. Старенька часто читала онучці цікаві казки, а Даринка із задоволенням розглядала ілюстрації у книжці. А ти які книжки вибираєш – з картинками чи без?

Даринка просила бабусю читати ще і ще. Часто бабуса втомлювалась і якось сказала внучці: «Коли вже нарешті ти підеш до школи? Вивчиш усі букви і не будеш весь час просити, щоб тобі читали, а читатимеш сама. А ось я буду із задоволенням тебе слухати».

Нарешті Даринка пішла до школи. Всі букви знає, а читати ну ніяк не хоче, ліньки.

◇ А тобі що цікавіше: читати книжку чи, наприклад, грати
◇ в комп'ютерні ігри?

Одного разу прийшла Даринка після уроків весела і стала хвалитися, що в неї вже все виходить, а от Катруся ані читати, ані писати не вміє.

– Чи тобі не соромно таке казати?! У чужому оці порошинку бачиш, а у своєму й сучка недобачаєш? Нумо, розкажи мені про цю дівчинку, – попросила бабуся.

– Вона не впізнає букв і не може запам'ятати їх, хай скільки б учителька Інна Віталіївна повторювала з нею. І списує з дошки неправильно – букви пропускає, хвостики та гачечки не в той бік виводить.

– Бідна дівчинка! – мовила бабуся. – Ось ти лінуєшся, не хочеш ані сторіночки зайвий раз прочитати, а от Катруся напевно старається, а в неї не виходить. Отже, їй допомога потрібна. Сама вона, навіть за допомогою вчительки, не зможе навчитися читати й писати. Їй потрібен логопед – спеціаліст, який виправляє мовленнєві недоліки як в усному мовленні, так і на письмі.

– Правда? Логопед? Так моя ж мама логопед! Мама зможе їй допомогти? – запитала Даринка.

– Так. Ось прийде мама з роботи і ти спитаєш у неї, – порадила бабуся.

Ледь дочекалася Даринка вечора. Переповіла про Катрусині біди мамі. Мама розповіла Даринці, що дітям з особливими мовленнєвими потребами зовсім непросто навчатися, адже на будь-якому уроці потрібно читати й писати, а це їм дуже важко дається.

– Мамо, розкажи мені, будь ласка, про таких дітей, як Катруся. Я хотіла б допомагати їм, адже ти знаєш, що коли я виросту, теж хочу бути, як ти, логопедом.

– Дітям з особливими мовленнєвими потребами важко злити букви у склади, а склади – у слова. Читаючи, діти ставлять неправильний наголос у словах. Вони бачать ніби тільки частину слова, а читання загалом відбувається за здогадом – дитина читає тільки початок слова, а кінець додумує. Такі діти не лише читають невиразно і дуже повільно, застрягаючи на окремих словах і складах, а й не розуміють прочитаного, не вміють переказати, що прочитали. Під час читання та на письмі спостерігаються пропуски, заміни, до-

давання та перестановки букв, складів, закінчення слів часто перекручені. У таких дітей багато помилок при списуванні, і з помилками вони записують навіть прості слова.

Щоб записати слово, потрібно вміти гарно чути звуки, розрізняти їх, визначати, скільки звуків у слові, який звук по порядку (перший, другий ..., останній) і як вони, стоячи один за одним, разом утворюють слово, пригадати букву на позначення того чи іншого звука, правильно написати її, записати інші букви у правильній послідовності. Водночас усі ці розумові дії викликають труднощі у дітей. Уявляєш, як їм важко вчитися? Крім того, їм взагалі складно орієнтуватись на сторінці зошита – дитина може розпочати писати вгорі, а закінчити внизу. До того ж їх загальна незграбність доповнюється проблемами з почерком.

Даринка була вражена розповіддю мами. Ось вона могла вільно читати й писати без помилок, просто їй було трохи нудно водити пальчиком по рядках і красиво виводити літери, а от Катруся... Даринка зітхнула.

– Мамо, як я можу допомогти Катрусі? – запитала дівчинка.

– Приходь з нею до нас після уроків. Тільки як ти допомагатимеш Катрусі, якщо сама ані читати, ані писати не хочеш? – строго глянувши на доньку, мовила мати.

– Я виправлюсь, я читатиму, я буду красиво писати! – заторохтіла Даринка.

– Що ж, побачимо, – задумливо промовила мама.

Даринка запросила Катрусю до себе додому. Дівчатка сиділи за столом, і Катруся, закусивши кінчик язика від старання, виводила в зошиті букви. Спочатку написати їх рівно було просто неможливо – вони виглядали кривими карлючками, а кругленьке О весь час ніби падало з рядка в зошиті. Та Катруся, з підтримкою Даринки, вперто писала і писала. Старалась вона не марно. Поступово ручка немов сама стала виписувати рівненькі красиві букви.

У вихідні з Катрусєю проводила заняття Даринчина мама, а серед тижня з однокласницею додатково займалась Даринка, виконуючи ось такі мамині поради:

◆ робіть разом пальчикові вправи та вправи для очей;
◆ завітайте до бібліотеки; запитай, про що було б цікаво почитати Катрусі;

◆ показуйте одна одній рухами букви (наприклад, рівно стати й розвести руки в сторони – Т, зімкнувши пальчики в напівкільце – С), ліпіть їх, малюйте на магнітній дошці, альбомному аркуші, долоні, пальцем на спині;

◆ знаходьте неправильні варіанти написання букв і слів;

◆ нагадуй, що починаючи читати чи писати, не слід поспішати. Потрібно думати над прочитаним і перевіряти написане;

◆ читайте «рука в руці» (тримай руку Катрусі й води з рядка на рядок), а тільки потім нехай вона те саме прочитає самостійно;

◆ багаторазово читайте одне й те саме. Читайте тексти, які Катруся знає напам'ять;

◆ запропонуй Катрусі використовувати алгоритми – як що потрібно робити:

- *читати*: постав пальчик на початку рядка, пробіжи очима слово, починай читати, зливаючи літери й читаючи слово як пісеньку; зупинись; переходь до наступного слова; коли бачиш розділові знаки, зупиняйся; дочитавши до кінця речення, зупинись; набери повітря; перевір, чи всі слова тобі відомі і чи зрозуміла ти зміст прочитаного;

- *писати*: пиши і промовляй, що пишеш (дуб: д – овал, хвостик униз; у – дугоподібна лінія, хвостик униз; б – овал, хвостик угору); перевір написане; за потреби пригадай потрібне правило;

- *списувати*: прочитай; зрозумій, що прочитала; читай по одному слову так, як написано (наприклад, *п'ять* – *п*, *апостроф*, *я*, *т*, *м'який знак*); заплюш очі, повтори слово; промов його пошепки; напиши; перевір написане;

◆ використовуй щоденник досягнень – записуй, коли Катруся стала краще читати й робити менше помилок на письмі. Будь щедрою на похвалу.

Тепер Даринка і Катруся – добрі подруги. Разом вони читають цікаві книжки.

◇ А що б ти порадив(-ла) почитати своїм друзям? Де ти
◇ береш книжки для читання?

Дівчатка досконало оволоділи писемним мовленням. Вони пишуть одна одній повідомлення, вітають зі святами, підписуючи листівку чи написавши паперового листа. Як добре вміти гарно читати й писати!

Юлія Рібцун

...І дасться йому

«Якщо ж у когось із вас не стає мудрості, да просить у Бога, який дає всім просто і без докорів – і дасться йому» (Соборне послання Іакова, 1:5).

Маленькому Варфоломію дуже хотілось навчитись читати. Слова лежали перед ним, але він ніяк не міг проникнути в їхню таємницю. Хай скільки б він старався запам'ятати дивні значки-літери, а вони все не складалися у нього в якийсь смисл.

Ось і старший Стефан, і молодший шестирічний Петрик уже навчилися цієї премудрості – грамоти. А для Варфоломія літери так і залишались окремими знаками, без того змісту, який таївся в них, коли складали їх разом. Варфоломій знав, що є особливі слова, які говорив Сам Бог. Саме їх він і хотів відкрити. Мама казала, що у святих словах Дух Божий, що вони очишають серце, умудряють думки, піднімають до небес.

Усі діти вже давно навчилися читати, лише Варфоломій без кінця повторював:

– Аз, буки, віди, глагол, добро...

Але... Вчитель його сварив і карав, ровесники сміялись над ним. Батьки засмучувались. Вони бачили, що Варфоломій був незвичним хлопчиком. Ще немовлям він перелякав їх, відмовляючись у якісь дні від їжі. Спочатку думали, що їх син захворів, але, побачивши, що він веселий та рухливий,

заспокоїлись. Коли ці «голодні страйки» стали регулярними, то вони помітили, що він відмовлявся від грудного молока саме в середи та п'ятниці. Тоді вони зрозуміли: їх синок постує. Він був добрим і слухняним. Всім хороший, а ось із грамотою ніяк не в ладах. Сильно переживав і сам Варфоломій.

Сховавшись від усіх, хлопчик зі сльозами молився:

– Дай же мені, Господи, зрозуміти цю грамоту. Навчи ти мене, прости та напоуми.

Підліток не міг жити без великого дару – Слова Божого та молився про нього безупинно. Чи міг Господь не почути сердечних молитов? Він їх давно чув...

Одного дня батько послав сина шукати лошат. Люблячи природу та самотність, Варфоломій із задоволенням вирушив виконувати доручення. У полі, під дубом, він побачив старця-монаха. Чернець благоговійно молився. Хлопчик, побоюючись перешкодити, очікував осторонь. Закінчивши святу справу, чернець покликав Варфоломія до себе, благословив та ласкаво запитав:

– Що тобі потрібно, чадо?

Хлопчик широкосердно розповів про свою біду:

– Мене віддали навчатись грамоти, найбільше моя душа хотіла б навчитися читати Слово Боже, однак, хоч як я стараюсь, ніяк не можу вивчитись, не розумію, що мені товчуть, і дуже сумую про це. Помолись за мене до Бога, отче святий, попроси в Господа, щоб Він відкрив мені вчення книжне: я вірю, що Бог прийме твої молитви.

Розчулений чистотою дитячої душі, підняв руки до небес забілений сивиною старець і підніс до Бога свої полум'яні благання. Трепетно молився з ним і юний підліток. Після слова «амінь» старець дістав ковчежець – маленьку скриньку, бережно взяв частинку святої просфори і, благословивши, дав її Варфоломію:

– Візьми, чадо, це дається тобі в знамення благодаті Божої та розуміння Святого Письма. Мала частинка святого хліба, але значна насолода від неї.

Зі сльозами радості прийняв хлопець таємничу їжу.

– Якщо віруєш, чадо, – передбачив старець, – більше цього побачиш. А про грамоту не сумуй: знай, що відтепер Господь подасть тобі розуміння книжне, навіть інших навчатимеш.

Чернець уже збирався йти, але хлопчик благав його відвідати їхній дім:

– Тато й мама дуже люблять таких, як ти, отче! Не позбав їх святого благословення!

Старець пішов із ним. Батьки з любов'ю прийняли гостя, запропонували частування. Чернець підійшов до ікон, узяв книгу псалмів і передав її Варфоломію. Хлопчик засоромився і став відмовлятися, побоюючись перед батьком і матір'ю, перед братами знову виявитись неуком і йолопом, але старець наказав йому читати Слово Боже без сумнівів.

Варфоломій узяв у святого отця благословення, благоговійно перехрестився і... став читати. Він читав чітко, все розуміючи. Справдилось, як він потім сам згадав, над ним передбачення пророка: «І промовив Господь: ось Я вклав слова Мої в уста твої» (Ієремія, 1:9). Після трапези, прощаючись, святий старець сказав батькам підлітка:

– Знайте, що буде ваш син визначним за його добродійне життя! Він багатьох приведе за собою до розуміння Божих Заповідей.

Так і трапилось. Варфоломій став визначним святим – преподобним Сергієм Радонезьким.

За Борисом Ганаго

РАХІВНИЧКА

Як швидко промайнуло літо! Ще кілька днів – і вступить у свої права осінь. Та останні серпневі дні ще політньому теплі. Сім'я Іваненків поїхала на Десну відпочити та порибалити. Сім'я – це батьки, старший син Антон і донька Оріся. Дівчинка попросила дозволу взяти з собою подружку Наталочку. Батьки були тільки раді, бо Наталочка – добра, слухняна, кмітлива дівчинка, вірна Орісина подруга, яка завжди допомагає в навчанні їхній донечці, котрій особливо важко дається математика.

Оріся забуває цифри, недостатньо чітко співвідносить їх із числом, постійно змішує близькі за написанням цифри (6 і 9, 12 і 21), погано розуміє знаки «більше», «менше», «дорівнює», має нечіткі уявлення про склад числа, не вміє лічити групами (10, 20, 30 тощо). Розв'язання прикладів є для Орісі заскладним – числа ніби розбігаються у неї перед очима. Оріся часто не розуміє умови задачі, важко усвідомлює загальний математичний зміст, а тому звертає увагу лише на окремі слова. На виконання завдань дівчинка витрачає у 3–4 рази більше часу, ніж Наталочка, але остання ніколи не хвалиться своїми успіхами.

Незважаючи на наявні труднощі у навчанні, Оріся була доброю, веселою та товариською. На лузі дівчатка ловили сачком метеликів, босоніж бігали по траві й раділи літньому сонечку. На березі річки Наталочка та Оріся назбирали у відерце камінчиків, вибираючи різного розміру та форми. Вони збиралися будувати казковий палац. Антон розповів дівчаткам, як можна гратися камінцями в різні ігри, в які з діда-прадіда грали ще у Давній Греції, а згодом – і наші дідусі. У такі ігри грали як надворі, так і в приміщенні. Хлопчик запропонував:

– А пограймо з камінчиками в математичні ігри!

– Та кому потрібна ця математика! – зневажливо пхикнула Оріся.

– Даремно ти так думаєш, – сказав Антон. – Математика – це наука, яку людина створила для своїх потреб. Людям щодня треба щось додавати чи віднімати. Зібраний урожай треба було порівну ділити між тими, хто його виростив, а спійману рибу – між тими, хто її зловив...

Не встиг Антон закінчити свою розповідь, як батьки покликали дівчаток, щоб ті допомогли їм:

– Ану, порахуйте, скільки потрібно взяти та помити картоплин, щоб кожен зміг спекти собі по одній картоплині? Збігайте-но, зазирніть у відра, полічіть, скільки вже рибин спіймали? Скільки окунів? Скільки плотвичок? Чи вистачить, щоб зварити юшку?

Оріся з радістю рахувала разом із Наталочкою та Антоном, виправляла навмисне допущені ними помилки, а потім промовила:

– Так ось як важливо вміти рахувати!

◇ ◇ А де ти застосовуєш свої знання з математики? Розкажи. ◇ ◇

Пообідавши печеною картоплею та смачною юшкою, діти почали грати в математичні ігри з камінцями. Пограй з ними й ти!

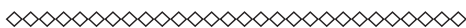
Дівчатка пропонують ось такі завдання з камінчиками:

- ◆ розклади за величиною (формою);
- ◆ полічи в ряду (перший, другий, третій...);
- ◆ відбери стільки, скільки в мене... (певна кількість предметів);
- ◆ визнач кількість;
- ◆ полічи парами;
- ◆ розділи порівну на дві-три купки;
- ◆ напиши на камінчиках цифри та математичні знаки (впізнай цифру, покажи);
- ◆ розклади на дві купки з парними та непарними числами;
- ◆ склади приклад (задачу).

Дівчатка привезли камінчики з собою додому, а згодом показали однокласникам цікаві ігри з ними. Наталочка продовжувала допомагати Орісі опановувати математику. Дівчинка знаходила різні цікаві завдання і вони разом з Орисею працювали над ними, придумували, на що схожа цифра, малювали разом ці предмети (наприклад, 4 – вітрильник, 9 – кит, 6 – черв'ячок, який визирає з яблучка). Вони показували за допомогою пальців написані в підручнику математичні знаки (приміром, вказівним і середнім – більше чи менше, перехрещеними вказівними пальцями – плюс тощо), придумували, на яку геометричну фігуру схожий той чи інший предмет, за допомогою яких цифр можна зобразити тваринку чи птаха. Діти вирізали з картону вузеньку рамочку – саме завдяки їй було зручно побачити конкретний приклад, а також легше зосередитись на читанні умови задачі. Дівчатка полюбили ігри в класики, адже й там була математика, цифри і камінчики. Оріся зрозуміла, якою цікавою може бути ця, здавалося б, нудна наука, стала із задоволенням виконувати завдання та почала одержувати хороші оцінки.

Юлія Рібцун

ПРУЖИНКА

Оксанка та Андрійко – друзі. У школі вони сидять за однією партою, а після уроків разом виконують домашні завдання та люблять читати цікаві книжки, особливо з яскравими малюнками. Ось і сьогодні вони зручно вмостились на дивані та розглядають ілюстрації в книжці.

– Ой, поглянь, яке зайченя! – з захопленням вигукнула Оксанка. – Напевно, таке саме швидке й неслухняне, як і Тарасик з нашого класу. Сам знаєш, що Віра Миколаївна весь час робить йому зауваження, щоб не бігав на перерві і не штовхав інших, та він усе одно не слухається.

– Так, Тарасик дуже швидкий! Але з ним весело. Цікаво, які ж пригоди трапились із зайченям? Почитаймо! – запропонував Андрійко.

◇ Почитай оповідання разом з Андрійком і Оксанкою.

– Бі-бі-і-і! – вигукувало Зайченя, коли мчало стежиною на велосипеді. Це йому татко Заєць тільки-но купив блискучий красивий велосипед. Зайченя вирішило покататися, хоча йому не дозволяли від'їжджати далеко від дому.

– Ти правил їзди на велосипеді не знаєш, у біду потрапиш, – говорив татко Зайченяті.

Та не послухалося Зайченя. Хотілось йому всім показати, який у нього велосипед. Хотілось, щоб усі в лісі бачили, як воно спритно їздить.

Стежиною прогулювались мешканці лісу. Тут і білочки, і лисички, і навіть сірий вовк. Вони йшли спокійно і не заважали одне одному.

І раптом – велосипед. Усі – врозтіч. Різко пурхнули вгору птахи. Поховалися в нірки мишенята – дрижать перелякано. А маленькі білченята на самі верхівки дерев залізли й маму кличуть. Усі обурені поведінкою Зайченяті. А воно і вухом не веде, далі по стежині мчить. То кине кермо, то лапу за спину закладе і думає: «Ось як спритно у мене виходить!».

На дорожні знаки, які для порядку в лісі повісили, жодної уваги не звертає. Там, де стоїть знак «Не кричати!», – Зайченя кричить. Не звернуло уваги на знак «Гриби» й передавило їх. Не глянуло на знаки «Гніздо» та «Нірка» і зруйнувало велосипедом хатинки птахів та звірят.

Біля річки Зайченя покликав давній друг Бобреня, який грався на піску з Білочкою. Зайченя зупинилось. Воно посадило на велосипед друзів і поїхало далі. Зайченя не знало правила, що возити на велосипеді нікого не можна. Зайченя дедалі сильніше крутило педалі. Білочка сиділа на кермі, а Бобреня – на багажнику. Та довго їхати їм не довелось. Знака «Барліг» Зайченя також не помітило і влетіло прямо в дім до Ведмедя. Зайченя закричало від страху та болю.

– Хто посмів мій спокій порушувати? – заревів клишоногий. – Що, знака не бачиш? А-а-а, та ви ще втрьох на велосипеді?!

Ще більше розсердився Ведмідь і забрав велосипед у Зайченяті.

– Отримаєш його назад, – сказав він Зайченяті, – коли правила вивчиш і з татусем до мене прийдеш.

Зайченя поверталось тією ж стежиною, що і їхало на велосипеді. А за ним, опустивши голови, брели Бобреня

та Білочка. Вони знали, що вдома їх також покарають. А тут ще і звірята вийшли на стежину та осудливо кивали на бешкетників. Ось що значить кататись на велосипеді, не знаючи правил руху!

◇ А в тебе є велосипед? Чи знаєш ти правила їзди на цьому транспортному засобі? Чи, катаючись на ньому, ти дотримуєшся правил руху?

Наступного дня Оксанка та Андрійко, прийшовши до школи, розповіли Вірі Миколаївні про Зайченя з книжки, яке дуже нагадувало своєю поведінкою Тарасика, і запитали чому так. Вчителька вирішила пояснити це не лише Оксанці та Андрійкові, а й усім учням класу.

Віра Миколаївна розповіла, що є такі неспокійні діти, які завжди ніби кудись поспішають, швидко та дуже багато говорять, постійно відчувають спрагу. Вони починають відповідати, ще не дослухавши запитання, виконувати завдання, не зрозумівши його суті. Діти з такими особливостями поведінки дуже неуважні та нетерплячі, часто роздратовані, їм важко дотримуватись правил і доводити розпочату справу до кінця. У них всередині ніби працює двигунчик, що змушує господаря постійно рухати руками і ногами. Діти біжать, мчать на велосипеді чи самокаті, не розбираючи дороги, а тому часто травмуються самі і травмують інших. Таким дітям потрібна допомога, адже вони самі не вміють контролювати свою поведінку.

Всім класом діти прочитали оповідання про Зайченя та повторили основні правила дорожнього руху:

- ◇ йди тільки по тротуару, дотримуючись правої сторони;
- ◇ не грайся біля проїжджої частини;
- ◇ підійшовши до проїжджої частини, обов'язково зупинись на узбіччі дороги; подивись спочатку ліворуч, а потім – праворуч, і, тільки якщо немає транспорту, починай переходити через дорогу;

- ◇ ніколи не перебігай дороги, навіть якщо здається, що машини ще далеко;

- ◆ користуйся наземними та підземними переходами;
- ◆ вулицю переходь тільки на зелене світло світлофора, переконавшись, що транспорт зупинився.

Учителька запропонувала обговорити таку ситуацію: горить червоне світло світлофора, машини немає, твій приятель пропонує: «Ми встигнемо перебігти». Як ти вчиниш?

Поступово однокласники стали краще розуміти особливості характеру Тарасика і прагнули допомогти йому. Спілкуючись із надто жвавими дітьми, користувались такими порадами:

- ◆ разом грайте у спортивні ігри – виконання їх правил покращить уміння зосередитись;

- ◆ якщо відволікається, нагадай про наступний урок;

- ◆ кількаразово перевірте, чи добре приготувався(-лась) до уроку: чи всі потрібні речі лежать на парті;

- ◆ складіть алгоритм, запишіть послідовність виконання завдання;

- ◆ поетапно розкажи, що і як потрібно зробити; після кожного етапу перевіряйте разом правильність виконання;

- ◆ за потреби нагадуй такі правила: *«Спочатку подумай, а потім починай робити (говорити)»*, *«Не сердься, якщо щось не виходить; спробуй зробити це ще раз»*;

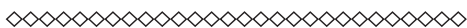
- ◆ складіть разом розпорядок дня: придумайте символи і позначте ними, що потрібно робити спочатку, а що – потім;

- ◆ разом виконуйте дихальні вправи – вдих через ніс, а повільний видих ротом – так можна швидше заспокоїтись, якщо щось не виходить чи нервує.

З того часу діти не тільки самі уважно дотримувались правил дорожнього руху та спілкування з надто активними ровесниками, але й допомагали це робити іншим.

Юлія Рібцун

ХВИЛЮВАНКА

Славко сидів за останньою окремою партою біля вікна. Незважаючи на те, що поряд із ним завжди перебував дорослий, допомагаючи у навчанні, Славко часто відволікався і дивився у вікно, споглядаючи небо та сонечко, пташок у височині. Славка цікавило все, що було пов'язано з небом, космосом. Він і сам був ніби з іншої планети. Хлопчику дуже подобалось малювати хмаринки та зірки. Часто Славко розмахував руками, ніби збирався злетіти.

Славко здавався дуже дивним і грався незвично. Він весь час був наодинці і навіть коли хтось підходив до нього, відвертався, не дивився нікому в очі та практично не розумів зверненого до нього мовлення. Усі перерви хлопчик проводив, подовгу розглядаючи один і той самий предмет, викладаючи на парті в ряд ручки чи виставляючи торцем олівці. Славко або взагалі не розмовляв, або видавав тільки окремі звуки, багаторазово повторював одні й ті самі слова, рухи та дії. Хлопчик часто трусив обома руками або тільки долонями, крутився ніби дзига, безпричинно сміявся. Зате коли він чув гучні звуки чи бачив яскраве світло, завжди

закривав руками очі чи затуляв вуха та починав плакати. Якщо Славко нервував, то починав висмикувати нитки з одягу та ковтати їх, а коли дуже сердився, міг сильно кричати, дряпати, бити себе чи інших. Не знаючи, чого можна очікувати від хлопчика наступної миті, однокласники трималися від нього осторонь. Деякі навіть вважали, що Славко настільки хворий, що від нього можна заразитися.

Тільки у Зої Славко викликав інтерес, адже вона так само любила розглядати хмаринки, а ще читати книжки, з яких дізнавалась про зірки і планети. Часто на перерві дівчинка підходила до хлопчика та показувала йому ілюстрації у книжці, розповідала про те, що прочитала сама. Щоб допомогти Славкові вчитися, Зоя зображала цифри у вигляді хмаринок, а букви – різних за формою планет, які прилітали одна до одної в гості.

– Поглянь, яка красива зелена планета, схожа на жука. Це Ж, – захоплено малювала, одночасно коментуючи зображуване дівчинка. – А ця червона планета схожа ніби на дудочку. Вона грає: «У!». Коричнева планета схожа на ріжки кози – К. Всі вони подружились: Ж, У, К. Заспіваймо разом пісеньку планет: «Жжж-Ууу-К. Жук!».

Зоя стала для Славка і доброю подружкою, і строгою вчителькою. Завдячуючи Зоїним фантазіям, які були так до вподоби Славкові, поступово хлопчик навчився читати, писати й рахувати. Він ще припускався помилок, йому було важко, проте Зоя не полишала ігор і занять зі Славком. Вони багато чого вчилися одне в одного, адже дівчинка побачила, як Славко вміє фантазувати, створювати дуже красиві незвичні картини, а хлопчик дізнався, що бувають різні емоції і їх можна виражати так, щоб не ображати інших, а ще зрозумів, що наполегливою працею можна багато чого досягти.

Якось учителька повела весь клас до планетарію, і після цього однокласники почали впізнавати на малюнках Славка побачені в планетарії планети.

◇ А назви яких планет знаєш ти? Чи хотілось би тобі зустрітися з космічними прибульцями? Про що б ти їх розпитав(-ла)? Що подарував би (подарувала б) на згадку про зустріч?

Ровесники перестали цуратись хлопчика, адже Зоя розповіла, що Славко іноді погано поводить себе неусвідомлено. Вчителька Ірина Анатоліївна підтримала бажання Зої допомогти хлопчику та пояснила учням, що, виконуючи певні правила, можна побачити в Славкові гарного співрозмовника та вірного друга:

◇ зрозумій, що всі ми різні, і Славко точно відрізняється від інших. Тут немає нічого поганого чи дивного;

◇ захищай хлопчика від тих, хто насміхається з нього чи спричиняє біль. Розкажи про його особливості;

◇ за потреби будь поряд та допомагай йому;

◇ особливостями поведінки чи мовлення неможливо заразитися, тому не бійся спілкуватись;

◇ будь терплячим(-ою) – пам'ятай, що він не хоче нікого образити;

◇ не поспішай відразу сказати все, що хочеш. Говори короткими фразами, використовуй прості слова та підкріплюй їх жестами;

◇ використовуй картинки чи записуй, що хочеш сказати, щоб Славкові було простіше тебе зрозуміти;

◇ запрошуй його пограти разом із тобою та твоїми друзями;

◇ поцікався, що йому до вподоби (книжки, мультфільми, захоплення...), що може його заспокоїти, розвеселити чи, навпаки, злякати та засмутити;

◇ коли Славко нервує, спробуй заспокоїти його – візьми за руку, дай випити води, розкажи, як можна правильно глибоко подихати під лічбу до 5;

◇ не дозволяй брати до рота небезпечні предмети (нитки, гудзики, пластмасові кульки);

◇ показуй варіанти правильного виконання навчальних завдань, зразки поведінки в класі чи під час ігор;

- ◆ помічай і схвалюй його правильну поведінку;
- ◆ допоможи створити візуальний розклад, що складається з малюнка, підпису під ним і рухомої стрілочки збоку (урок (парта) → перерва (дзвінок) → урок (парта) сніданок (ложка) → ігрова кімната (м'яч) → урок (парта) → перерва (дзвінок) → обід (ложка) → урок (парта)) – так легше зосередитись на тому, що потрібно робити (що буде) зараз і що – пізніше.

Юлія Рібцун

Мій друже, наша розмова підійшла до кінця.

*Боже! Дай нам силу й розум,
Щоб ми в школі добре вчились,
Віру теплу, серце чисте,
Щоб неправді не корились.*

Галина Чорнобицька

УДК 376.1-056.2/3:373.3.5

P49

Рібцун Ю. В.

P49 Ширшає коло друзів. Рівні права, рівні можливості, кроки до успіху : навчальне видання. – Київ : ТОВ «Поліпринт», 2021. – 64 с.

ISBN 978-617-95099-8-8

Для дітей з особливими освітніми потребами (ООП) важлива підтримка та допомога з боку не лише педагогів і батьків, а й ровесників. Саме для репрезентування можливостей ефективного об'єднання різних категорій дітей в умовах НУШ створено цей посібник, що дає змогу підкреслити цінність розмаїтості та рівноправності учнівської спільноти. Його побудовано у вигляді бесід, щоб учні познайомилися з інтелектуальними, функціональними, фізичними, навчальними, соціоадаптаційними особливостями дітей з ООП. Посібник сприятиме виробленню емпатії, формуванню усвідомлення можливої успішності учнів, стимулюванню бажання надавати їм посильну допомогу.

Для молодших школярів, учителів початкових класів, усіх тих, хто цікавиться питаннями інклюзії.

УДК 376.1-056.2/3:373.3.5

ISBN 978-617-95099-8-8

© Рібцун Ю. В., 2021

Навчальне видання

РІБЦУН Юлія Валентинівна

ШИРШАЄ КОЛО ДРУЗІВ

Рівні права, рівні можливості, кроки до успіху

Книга для читання дітьми

Формат 70×100/16. Ум. друк. арк. 5,2. Обл.-вид. арк. 4,68.

Тираж 500 пр. Зам. №2430

Віддруковано у Виготовлено на ТОВ «Поліпринт», вул. Лугова, 1-а, м. Київ, 04073.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 1250 від 27.02.2003.

ЗМІСТ

Рука допомоги	2
Розумійко	6
Непоспішайко	10
Роздивляйка	13
Дослухайко	24
Руховинка	29
Розмовляйко	37
Читайчик	45
Рахівничка	52
Пружинка	55
Хвилюванка	59
Час сказати «До побачення!»	63